

ודרשת וחקרת

בירור יסודי אליבא דהלכתא
בעניין חיסוני קורונה לילדים,
לאור עדותם וחוו"ד של גדולי מומחי הרפואה בעולם
ונלוו אליו נספחים בעניינים המסתעפים

נו"נ בס"ד נ"י
בית דין צדק - מעלה אדומים
שע"י עיה"ק ירושלים ת"ו
בראשות מורינו הגאב"ד
רבי אברהם יחיאל הלוי דויטש שליט"א
ר"מ תלמידי הכתב סופר
בעל ה"עץ ארז"

חודש כסליו, תשפ"ב

בכל ענייני הספר:
מכון תלמידי הכתר סופר

כתובת:
לשכת בית הדין
ת.ד. 18 מעלה אדומים
טל: 02-5903246
פקס: 02-5901055
rabbi@maale-adumim.org

דברים אחדים מהמביאים לבית הדפוס

"...ועוד הם מסולאים בפ"ז - שם פ"ז הוא גימטריא של אני יה"ו, והוא המרפא לומדי תורה, כי כן כתיב והיה אם שמוע תשמע וגו' כי אני יה"ו רופאך..."
[דרשות חתם סופר, הספדים דרוש כח]

הנה אף כי דברי רבינו משה זיע"א איש האלוקים טמירים ונשגבים, בסוד שמותיו יתברך, "אשגבהו כי ידע שמ"י", אך כבר למדנו מפי מאורינו בעל העץ ארז שליט"א לפשפש ולמצוא טעם בהתבוננות בקצה המטה של דברי זקינו הק' רבינו החת"ס זיע"א. וכמדומה אשר בכאן נגלה במעט התבוננות, אשר גם פשטן של דבריו הק', מאירים הם כספירים, כי הנה ראשית חטאת מצרים אמרם "מי יה"ו", והוא הוא שורש כל מכותם ותחלואיהם, ותכלית הגילוי בכל מכותיהם "וידעתם כי אני יה"ו", וכאשר זוכים שיקרא עלינו שמו ית' "אני יה"ו", היא הנותנת כי "כל המחלה אשר שמת' במצרים לא אשים עליך" כי "אני יה"ו" רופאך. וכאן שנה לנו רבינו הק' החת"ס זיע"א, כי שם זה הוא "המרפא לומדי תורה" דייקא, כי הם המה המכירים את בוראם, "יודעי שמך ולומדי תורתך", ועליהם יקרא שמו ית' "אני יה"ו" רופאך.

והנה בתוך חשכת ימים אלו אשר מידת הדין מתוחה בעולם, יהא רעוא כי בקרוב נזכה לרחמים וחסדים מגולים, זוכים אנו לעמוד בשער דברי תורה מאירים באור יקרות, מכבשונו של רבינו גאב"ד מעלה אדומים שליט"א בעל העץ ארז, המאירים במידת מה את חשכת הזמן באורם של דברי תורה "אש דת למו - מה האש אור לעולם אף דברי תורה אור לעולם שנאמר כי נר מצוה ותורה אור".

לא בנו היא, לכתוב דברי שבח על ייחודם של דברי תורה אלו, שזכינו להיות נטפלים לדבר מצוה בעריכתם וסידורם, לחקוק בעט סופר דברים שנאמרו בעל פה בשיעורי רבינו שליט"א ובמשא ומתן עם התלמידים, ולחברם עם הדברים שנכתבו על ידי רבינו שליט"א בעצמו, כאשר עיני המעיינים תחזינה מישרים בס"ד. אך לא נוכל לכלוא את רגשת לבבינו מלבטא את שמחת הלב כפשוטו, בדברי תורה שנאמר בהם "משמחי לב", ואחת אשר בלבבינו נשיחה במעט על החן המיוחד הנסוך על תורתו של רבינו שליט"א באופן כללי ובהאי עניינא בפרט, אשר היא למצוא בתוך כל מאורעות הזמן ובירור המציאות וכו' וכו', את הפינטאלע של נקודת ה"דברי תורה", את התורה הק' בעצמה משוש ליבנו, את הגיונה ועמלה של תורה, שמחתה של תורה, הפך בה והפך בה דכולא בה.

ועיינין לשמייא נטלינן "ק-ל נא רפא נא תחלואי גפן פוריה, בושה וחפורה ואומלל פריה, גאלנה משחת וממכה טריה", וזכות העמל והעסק בתוה"ק, אשר "חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא", יעמוד לנו שיקויים בנו מקרא שכתוב "כל המחלה אשר שמת' במצרים לא אשים עליך כי אני יה"ו רופאך".

בתפילה ובתחינה ובציפיה לישועת ד'

המביאים לבית הדפוס

נרצה לראש משבר

להאי נגיד הנכבד והנערץ הרבני
זכה להנות מאור התורה בהיכלא דהאי חסיד הרב דומה
למלאך רבי משה שניידר זצוק"ל
יחד עם יבדלחט"א הוד כבוד פוסקי הדור הגאונים
הצדיקים מרנן גאב"ד וראב"ד ירושלים שליט"א
מייסד ונשיא הכבוד של מוסדות "תלמידי הכתב סופר"
הרב **שמעון סג"ל דייטש** שליט"א
ורעייתו **רייזל** תחי'

זכותם של רבותינו החת"ס והכת"ס זללה"ה
תעמוד להם לעד,
ויזכו לרוות נחת ושמחה בכל אשר יפנו, מתוך בריאות
איתנה ואריכות ימים ושנים, ולראות בבנין שלם במהרה
בימינו, אמן

תוכן העניינים

קבלת עדות וליבון דברי הרופאים בנושא חיסוני COVID-19 לילדים

- א. ההכרעה על פי דעת הרופאים המומחים
ב. בדין 'חכם שהורה' בנידו"ד
ג. נאמנות הרבנים נגד הרופאים
ד. גדר מומחה 'המכיר את החולי'
ה. ספיקות המצויים אצל הרופאים עצמם
ספיקות בטיפול נגד סרטן נדיר • דעת גדולי הפוסקים והרופאים במקרה נדיר של סכנת עובר • דעת גדולי הדור במקום שאין הכרעה ברורה בין הרופאים • דעת גדולי הרופאים בחולי הנפש • הסתירות בין הרופאים מצויים מאוד • כיצד יתכן שבנידו"ד כולם שוים לטובה
ו. דברי המצדדים שלא ליתן החיסון
ז. ההכרעה בויכוח בין הרופאים
ח. בגדר רפואה 'המועיל'
ט. דברי החת"ס בענין נאמנות הרופאים
י. התופעות לוואי מהחיסון
יא. סכנת החולי בילדים
יב. האם אפשר להכריע לכלל כולו כאחד
יג. להכניס עצמו לסכנה כדי להציל אחרים
יד. בגדר רפואה שיש בה ספק נפשות
טו. בדעת זקה"ק החת"ס בדין חבלה בקטן
טז. מהו כח האב להכריע על בנו
יז. מכת מרדות במי שלא נותן החיסון לבניו
יח. מי שנתן החיסון ואירע תקלה ח"ו
יט. הזהירות הנצרכת בהוראה בזה
כ. זאת תורת העולה

נספחים

- סימן א כח הרופאים בקביעת שם "בעל מום" באדם
סימן ב פסקי הוד כבוד מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל
נספח ג בענין ביקור אשה אצל רופא מומחה
סימן ד דיני הרחקות באשה חולה בעת נדוטה
סימן ה בגדר הנאמנות בישראל נכנס ויוצא
סימן ו דין הפלה בעובר עם מוח שלם בלא גולגולת
סימן ז בגדר האיסור דהוצאת ז"ל ובגדרי המצוה דפרו ורבו
סימן ח בענין היתר לבישת מסיכה בשבת
סימן ט בגדר קביעת שם ציבור ומקום על פי גויים
סימן י' מתוך פסקי הטרגדיה - מירון
סימן יא בענין חבלה דאב בבנו שלא לצורך
סימן יב תקנת בית דינו של היעב"ץ החת"ס והכת"ס להעמיד שני מוהלים בעת המילה
סימן יג שו"ת בהוראות הרבנים והרופאים בקורונה, תש"פ
סימן יד בענין כפיה על חיסון קורונה לילדים במוסדות החינוך
סימן טו דעת הרופאים בענייני הקורונה בשנת התש"פ
סימן טז שו"ת בדעת הרופאים בעד החיסונים לילדים
אגרת התעוררות מהגרעק"א
זלה"ה קכה

קבלת עדות

וליבון דברי הרופאים המומחים

בנושא חיסוני COVID-19 לילדים

לכל מאן דבעי

באתי בזה להודיע בשם הנהלת בית הדין, כי ניתן לקבל את פרטי המומחים ושאר העדויות והחומרים שהובאו בפני בית הדין, בהגשת בקשה על ידי עורך דין, ובכפוף לאישור בכתב של הדיינים, עורך דינו של המומחה ויועמ"ש בית הדין.

באתי על החתום

יום ה' ח' במרחשוון

הרב יחיאל שקאני

יו"ר בית ההוראה

מספר סידורי 1005
טופס מס' 1

אימות חתימה

אני הח"מ אסף טופול עו"ד ונוטריון בעל רישיון מספר 216165 במעלה אדומים מאשר כי ביום 14.10.2021 התייצב לפני מר שקאני יחיאל ת.ז. 209254861 שזהותו הוכחה לי עפ"י ת.ז. ביומטריית אשר הונפקה על ידי משרד הפנים (בישראל), ביום 30.11.2020 ושוכנעתי כי הניצב הנ"ל הבין הבנה מלאה את משמעות הפעולה וחתם מרצונו החופשי על המסמך המצ"ב והמסומן באות/מספר "א" (שמעבר לדף).
ולראיה הנני מאמת את חתימתו.

חתימה

פתיחה

התבקשנו מהוד כבוד הרבנים הגאונים מארץ ישראל ואירופה ואמריקה, לדון להלכה ולמעשה בנידון החיסונים לילדים [בלבד] נגד הווירוס COVID-19. וקיבלנו את עדותם של הרופאים המומחים, שמשמשים כהיום [או לשעבר] בתפקידים בכירים ביותר בבתי חולים ובאוניברסיטאות ובממשלות בארץ ישראל ובאירופה ובאמריקה ובקנדה.

ובתוכם, פרופסורים ומרצים בכירים לרפואה באוניברסיטאות ובבתי ספר לרפואה מרכזיים בעולם, סגני ומנהלי בתי חולים רגילים ובתי חולים לילדים בארץ ישראל ובחו"ל, מנהלי אגפים ומחלקות בבתי חולים שונים, מומחים לרפואה פנימית וקרדיולוגיה, רופאי משפחה וילדים בעלי ותק של שנים רבות, מנהלי קופות חולים שכונתיים. מומחים לביוכימיה וביולוגיה מולקולרית, בעלי חברות מחקר ברוקחות ומדענים ראשיים בחברות עולמיות, מומחים שקיבלו פרסים בינלאומיים בזכות שאושרו על ידם תרופות מצילות חיים, יועצים בכירים למשרד הבריאות הממשלתי בארץ ישראל בין בהכנת תוכנית נגד מגיפות ובין להתמודדות מדינית בזמן המגיפה. ועוד מגוון של פרופסורים ורופאים העומדים בראש ארגוני רפואה ממשלתיים בארץ ישראל, ובעבר גם בבתי חולים מובחרים באמריקה.

בתשובה שלפנינו יובא עדות המומחים הנ"ל, וליבון דבריהם עפ"י דעת תורתנו הקדושה.

א. ההכרעה על פי דעת הרופאים המומחים

בנידון החיסון לקורונה לילדים, שיש רופאים המצדדים ליתן החיסון ויש שמצדדים שלא ליתן, יש לברר הכרעת ודין התורה בזה.

והנה, ברמב"ם (פ"ז מביאת מקדש) מנה בפרטות כל מומי האדם והבהמה דמניינם חמישים, ובריש פ"ח מביאת מקדש הוסיף עוד תשעים מומין מיוחדים לאדם. ועוד כתב הרמב"ם לענין מומי הבהמה בפ"י משחיטה הי"ג ז"ל, "וכן אלו שמנו ואמרו שהן טריפה, אף על פי שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן ממיתין, ואפשר שתחיה מהן, אין לך אלא מה שמנו חכמים, שנאמר על פי התורה אשר יורוך", עכ"ל. ומבואר דגבי מומי בהמה כח ההכרעה הוא ביד החכמים, ואין דברי הרופאים מעלים או מורידים בזה.

אמנם, גבי אדם כתב הרמב"ם (רוצח ושמירת נפש פ"ב ה"ח), ז"ל: "ההורג את הטרפה, אע"פ שאוכל ושותה ומהלך בשוק הרי זה פטור מדיני אדם, וכל אדם בחזקת שלם הוא וההורגו נהרג עד שיודע בודאי שזה טריפה **ויאמרו הרופאים** שמכה זו אין לה תעלה באדם ובה ימות אם לא ימיתנו דבר אחר", עכ"ל. ומבואר דגבי מומי אדם הדין וההכרעה מסור באשר "יאמרו הרופאים".

ושמעתי בזה ממו"ר הגרמ"ד הלוי מבריסק זללה"ה בשם אביו מרן רבינו הרב זללה"ה שייסד בזה, דחלוק מום דאדם ממום דבהמה, דבעוד דמום דבהמה נקבע בהיות בהו התואר ד'בעלת מום', ושם זה גופא הוא הפוסלה, וזה אפילו אם עפ"י דרכי הרפואה קבעו הרופאים שיכולה לחיות עוד רבות בשנים. אולם דיני הטרפות האמורים באדם אינו כן, אלא אפילו אם שם טריפה עליו, הלכות טריפה לא ינהגו בו, דזהו מיתלי תלי בדעת הרופאים בלבד, ע"כ שמעתי [ועי' אריכות ביסוד זה בנספחים סי' א' אותיות ג'-ה'-י"ב-י"ג]. (ועי' חזו"א יו"ד סי' ה סק"ג שהאריך וקבע יסוד חדש בפרשה זו ואכ"מ). הרי דעת מרן הגרי"ז מבריסק זללה"ה, דבכל ענין שם טריפה ושאר נידוני רפואה באדם, הרופאים הם הקובעים ומכריעים בזה. (ורבינו הגראי"ל שטיינמן זללה"ה אמר לי שאי"ז חידוש של מרן הגרי"ז זללה"ה אלא סבר שזה כתוב להדיא ברמב"ם). [ועי' עוד בנספחים סי' ב' אות י"ב ואות כ"ו בדברי מו"ר הגאב"ד הגר"מ גרוס שליט"א בשם מרן הגרי"ש אלישיב זללה"ה לענין כשרות לעדות באחד שעובר על אזהרות הרופאים, ואין כאן מקומו].

וכן נהג להורות ע"פ מרן הגרי"ז זללה"ה, בנו הוד כבוד הגרי"ד הלוי מבריסק זללה"ה לענין רפואת נשים על ידי רופא איש ולא רופא אשה, היות שהיה נחשב בעיניהם

מומחה, שענייני רפואה הדין קובע לילך אחר המומחה, ואין להתחשב בשיקולים צדדיים במקום שיש מומחה. ושלח את ב"ב ע"ה לרפואת נשים בהריון אצל ד"ר וינטרוב (שלא היה נראה כשומר תומ"צ), וגם כבוד הגר"ר הלוי בן הגרי"ז זללה"ה שלח את ב"ב ע"ה לד"ר הנ"ל, שבמשפחת בריסק אחזו אותו למומחה לעניינים אלו, ולא היה עוד שיקולים בעדיפות רופא נשים. ועל פי זה הורה לי מו"ר ארי שבבבל הגרא"ד וואכטפויגל שליט"א הלכה למעשה, ליקח לב"ב את הפרופסור יוסי עזרא ראש מחלקת נשים בבית"ח הדסה (עפ"י המלצת ידידי וידיד כל בית ישראל הרב בנימין פישר שליט"א), וכן נוהג בעצמו כן אצל ב"ב. וכן הורה לי למעשה מו"ר הגאב"ד הגר"מ גרוס שליט"א ליקח לב"ב מומחה בשבת, ואפילו שהיו שם רופאים אחרים, מחמת שהוא מומחה יותר מהם, וכן נהגנו למעשה כמה פעמים. [ולא כפי שהתפרסם בספר מאחד הרבנים שהורה שאסור לעבור בשבת מבית"ח 'שערי צדק' לבית"ח 'הדסה', היות שכבר יש מומחים בבית"ח 'שערי צדק'].

[מאידך יש שאמרו שצניעות וכדומה הוא גם במשקל הצדדים לאיזה רופא ללכת, ואין להתיר לילך לרופא איש מומחה, כשאפשר באשה. ובמכתב (לכאורה) בכת"ק דהחזו"א כתב "בטח קשה להתיר" ללכת לרופא איש ולא לרופא אשה, ושאלתי את ידי"נ כבוד הגרש"ד רייסנר שליט"א גאב"ד חריש, ואמר לי ששמע מרבו הגדול רבינו הגר"ח גריינמן זללה"ה שלעולם צריך ליקח את המומחה יותר, אפילו אם גם הרופא אשה בגדר 'מומחה', ואין צריך לחפש למרחקים. והוא לכאורה דלא ככת"ק דהחזו"א הנ"ל. ועי' בנספחים סי' ג' במכתב מבד"ץ העדה החרדית בירושלים עיה"ק. ועי' בנספחים סי' ד' שהובאו כמה הלכות מ"נאות מרדכי" בענין הרחקות הבעל בטיפול באשתו נדה כשהיא חולה, וביארנו בארוכה פרטי הזהירות בזה בגליונות שם, ופשוט דיש פרשת זהירות אף בביקור אצל רופא זר].

ועפ"י הכרעת מרן הגרי"ז זללה"ה שברפואה אזלינן בתר המומחה, ואפילו כשיש בזה שאלות של צניעות וכדומה (שפוסקים אחרים אסרו מחמת זה), מכל מקום העיקר בזה הוא רופא "מומחה". וא"כ עיקר הנידון לפנינו הוא מיהו המוגדר כמומחה לענין נידו"ד.

ב. ברין חכם שהורה בנידו"ד

כבר קבע לנו אדונינו זקה"ק החת"ס זיע"א בתשובה בגודל חומר האיסור של חכם שהורה, דלפעמים נעשה חפצא של איסור מדין 'שויה אנפשיה', אולם נראה

לכאורה דאין זה שייך בנידו"ד, היות ששוחחתי עם כמה רבנים מובהקים וגאונים ראשי בתי דין שפורסמו על ידם הוראות שונות לתת החיסון למבוגרים [שאינו הנידון כאן], ואמרו לי שסמכו את דעתם אך ורק על הוראת הרופאים הבכירים והיועצים הרפואיים החשובים שליט"א, ונמצא שאין כאן הכרעה בדין והלכה בלבד, אלא הם סומכים על דעת הרופאים.

וממילא עד כמה שסומכים על הרופאים והיועצים, א"כ אם יש עוד רופאים ויועצים בכירים אחרים, אז צריך לדון גם את דבריהם, שהרי אי"ז נידון בין הרבנים, אלא נידון של רופאים מומחים בינם לבין עצמם, ורק אח"כ יש לדון כמי פוסקים להלכה, ובפרט שלענין חיסון הילדים עדיין לא נתברר אצל מרנן ורבנן האי דינא לחיסוני ילדים, דחלוק הוא מפרשת המבוגרים.

והנה, כפי שנבאר להלן אות ד' בנידו"ד קשה מאוד להגדיר מיהו רופא מומחה בענין חיסון קורונה לילדים, וא"כ לעולם לא יהיה כאן שאלה של 'חכם שהורה', שהרי הפסק וההוראה של הרב אינו מיוסד מצד עצמו, אלא מצד דברי הרופאים, והם הרי חלוקים בזה, ועוד, דיתכן שלא באו לפניו כלל דברי המומחים האחרים.

ובודאי אם גבי יוהכ"פ הרופא אומר ש"אינו מכיר בחולי" (כלשון השו"ע, ועי' לקמן אות ד') ודעתו שלא צריך לאכול, והרב אומר על פי דברי אותו רופא שלא יאכל, ואח"כ בא רב אחר להתיר לו לאכול עפ"י רופא אחר, בודאי דלא יהיה בזה דין דחכם שהורה אין חבירו רשאי להתיר, דהא כל דברי הרב האוסר מבוססים על הרופא, והרופא מודה שאינו מכיר את החולי. וא"כ בפרשת חיסוני קורונה לילדים שלא מוגדר עדיין שהראשון הוא מומחה, ואם נרצה לדון את הראשון כמומחה, אם כן נדון אף את המצדד שלא ליקח החיסון כמומחה, ושוב לא יהיה בזה דין של חכם שהורה.

וכן אמר לי למעשה רבינו בעל הקנה בושם הגר"מ בראנסדערפער זללה"ה, שאם הוראת החכם באה מחוסר בקיאות בדבר, אין איסור של 'חכם שהורה'. וכן הורה לי להבלח"ט מו"ר הגאב"ד הגר"מ גרוס שליט"א. (והוד מרן בעל השבט הלוי זללה"ה אמר לי כלל גדול בהוראת הרבנות, ש"רב שאין לו כתפיים אין לחשוש לפסקיו", והורה למעשה נגד רב אחד שהיה בו המעשה, שלפי הבנתו זה הגיע מתוך 'חסרון בכח הרבנות' ולכן אין לחשוש לדבריו, ואי אפשר לדמות לכאן בהחלט, ואיני אלא מראה מקום). ובמקו"א הארכנו בדין חכם שהורה.

ג. נאמנות הרבנים נגד הרופאים

ויש אחד מהארגונים החשובים והנכבדים בציבור היראים והחרדים שהרבה מהרבנים מצדדים בהם, ומעמידים נשים צדקניות לעסוק במלאכת הקודש בבתי חולים שונים להשגיח למען טהרת וקדושת היוחסין בישראל, וכוונתם ודאי לטובה ושכרם רב מן השמים. (ובענין נאמנות נשים לעדות עי' שו"ת הרשב"א ח"ב סי' קפב וח"ה סי' קלט, ועי' בדברי הרמ"א בשו"ע חו"מ סי' לה סי"ד, ואכ"מ).

אולם אני מצטט מה ששמעתי מכלי ראשון מפרופסור מנהל מחלקת מחקר ורפואת נשים גינקולוגיה בבתי חולים נחשבים ומפורסמים בחו"ל וכן באחד משלשת הבתי חולים הנחשבים בא"י (וגם שימש בדרגה עליונה כיו"ר ארגון בינלאומי לטיפול הפריה חוץ גופית), שאמר בפה מלא, ש"אין שום אפשרות בעולם לאותם משגיחות לדעת שום דבר באמת בתהליך הפרוצדורה הרפואית, ואין שום נאמנות לכל ההשגחות שלהם". ואם הוא אינו נאמן, מי הוא הנאמן ומי הוא המומחה. ואמר זאת במסיח לפי תומו בפגישה אישית (עי' חולין צח: וב"ק קיד: ותרומה"ד סי' עב). וגם כל פרשת נאמנות של נכנס ויוצא, הוא רק משום דמירתת ונחשב שנמצא שם כל הזמן, עי' בנספחים סי' ה', וכאן לא שייך מירתת כלל כשאין המשגיחות הנ"ל מבינות בזה כלום לפי דברי המומחה הנ"ל, ולכן קשה מאוד לומר שיש כאן נאמנות לאותם המשגיחות.

ואם כאן זה שטח שלו והוא המוליך והמביא בכל התהליך, וקובע שאין שחר לכל פעילות הרבנים בזה, על מי עלינו להאמין, למומחה או לרבנים, והוא קשה מאוד לקבוע ולדון בזה, היות שכבר הרבנים ואף מסרו בפה בכשרות הדבר, אולם הרי המומחים לאותם רפואות הם הרופאים, ויש לדון ולהאריך, ואכ"מ. [ובמקו"א הבאנו שניתן לקיים טיפולים בהיתר ובשופי במרפאה פרטית שכל צוות המומחים יראים ושלמים, ומכמה סיבות אין את החששות הנ"ל בטיפולים המסויימים הנעשים על ידם, ואכמ"ל].

ד. גדר מומחה "המכיר את החולי"

והנה, כתב השו"ע (שם ס"ו) "אם הרופא אומר שאינו מכיר את החולי, הרי הוא כאדם דעלמא ואין דבריו מעלין ולא מורידין". ומבואר דנאמנות הרופא הוא רק באופן ש"מכיר את החולי".

ויל"ד מה השיעור של ידיעה בחולי שנעשה בה מומחה ה"מכיר את החולי", האם תלוי בימים שבועות חודשים או שנים. וקצת תימה לומר שהשם מומחה שנצרך כאן יהיה נקבע לפי המומחיות במחלות אחרות (ועי' פתחי תשובה יו"ד סי' קנה סק"ב), שהרי שאר מחלות יודעים מה שיודעים ויודעים מה שלא יודעים, אבל כאן יודעים שלא יודעים, וכמו ששמעתי כמה פעמים מרופאים שאין להם ידיעה במה שאינו שטח שלהם.

ומעתה יש לדון מה גדר "מכיר את החולי" בנידון דידן, דהלא כעת עבר פחות מכ"ד חודש מיום הכרת מחלה זו בעולם, ויש לדון אם צריך לכה"פ כמה שנים כדי להחשב 'מכיר את החולי'. ועוד יש לעיין בנידו"ד, שהרי גם הרופאים המומחים ביותר בכל העולם אומרים (וכן אמרו לפנינו, וכן נמצא אצלנו בכתובים מיו"ר הסתדרות הרופאים לשעבר, ועי' גם בנספחים סי' י"ז במכתבו של הפרופסור אלון מוזס) שבמחלת הקורונה יש חידושים כל הזמן, ודברים שחשבו מתחילה נודע אחר כמה חודשים שהאמת הפוכה לגמרי, ויש שינויים כסדר, עד שאי אפשר להגדיר את ההפתעות שיש במחלה הזו. וצ"ע.

ה. ספיקות המצויים אצל הרופאים עצמם

יש לדון באופן כללי מה קובע שם 'מומחה' לרופא, שצריך לשמוע לדבריו. שהרי יש מקרים רבים שהרופאים עצמם אינם יודעים להכריע, וגם מצינו סתירות בין הרופאים, ויש לברר מי הוא ה'מומחה' שיש לילך אחריו.

ספיקות בטיפול נגד סרטן נדיר

ואפילו בשטח שהרופאים בקיאים בו, כאשר יש מקרה חריג נעשה ויכוח בין הרופאים, וכמו שהיה מעשה באברך יקר, שהיה לו סרטן בכבד מסוג ייחודי במינו שלא היה יותר מכמה עשרות מקרים כאלו לפי המתועד בעולם הרפואה, ובטיפול רגיל חישבו שיחיה כשלשה חודשים, והציע רופא אחד בקצה העולם טיפול חדש שיתחילו מיד ורק באופן זה יש צד להצילו לזמן ארוך, ומצד אחד יכול להחיותו לגמרי, ומצד שני יכול להמיתו בזמן קצר. ואותו רופא אומר שיש לו נסיון על הקליינטים שלו אבל אין על זה עדיין מחקר בעולם, והיה ויכוח בין הרופאים אם לגשת לטיפול החדש הזה (ועי' לקמן אות י"ד מה שהבאנו בזה בדעת זקה"ק החת"ס זיע"א).

ויש לדון האם אפשר להגדיר את אותו רופא בקצה העולם כמומחה כלפי מחלה זו ואחרים כאינם מומחים, או לאו.

והבאתי שאלה זו לפני גדולי הרופאים בארץ ישראל ובעולם, והשיבו לי פה אחד להתחיל בטיפול הרגיל ולא להכנס לסיכון, שלדבריהם רק מהטיפול הרגיל הם מכירים ולא יודעים מהטיפול החדש. ואחר כשלשה חודשים שהטיפול הרגיל כבר אינו מועיל, ג"כ היה ויכוח בין הרופאים אם לגשת לטיפול החדש, שיו"ר אונקולוגיה בביה"ח שיבא ויו"ר אונקולוגיה-כבד בביה"ח בלינסון אמרו לקחת הטיפול החדש, ומנהלת המחלקה שטיפלה בעצמה בחולה אמרה שלא לקחת, (וגם אלו שאמרו ליקח, לא היה להם באמת ידיעה בטיפול החדש הזה, אלא שהיתה דעתם שבמצב עכשיו ממילא אין לו קיום). ודרשתי וחקרתי בזה הרבה, והיו בזה הרבה סתירות בין הרופאים בין בארץ ובין בחו"ל.

וכל זה מדובר על מחלה שבאופן כללי יש עליה מחקר ונסיון של שנים, והרופאים הנ"ל מומחים בפרשה הזו ומטפלים בזה עשרות שנים, ועם כל זאת כשבא שאלה לפניו באופן חריג שלא הכירו, נעשו סתירות רבות ביניהם. ובעיקר שבעצמם הודו שאינם יודעים להכריע באופן ברור.

דעת גדולי הפוסקים והרופאים במקרה נדיר של סכנת עובר

ועוד מעשה שבא לפנינו, באשה מעוברת בחודש הרביעי שקיבלה חוו"ד משני רופאים מומחים על עוברת שאין לו הגולגולת מעל עינו מסביב כל המח, אבל כל המח שלם, ויש גוף שלם עם עינים לב חוט השדרה קיבה וכו', והרופאים ביקשו לעשות הפלה מחמת סכנה לאם (לפי דבריהם). ועד אז היו בעולם רק מקרים בודדים של עובר בלא גולגולת ובלא מח שלם, אולם בלא גולגולת ו'מח שלם' זה לא היה מעולם (כפי שקיבלנו מטובי הרופאים), ובכל ספרי הרפואה לא היה להם מידע על זה.

והורו לי בברירות בנו של מרן האגרות משה הגר"ד פיינשטיין זצוק"ל ויבדלחט"א רבינו כבוד ראב"ד ירושלים הגר"מ שטרנבוך שליט"א, שבנושא הזה אי אפשר להביא ראיה מרופאים על כלום, דבמה שאינם יודעים אינם מומחים כלל (ועי' בנספחים ס' ו' באריכות).

דעת גדולי הדור במקום שאין הכרעה ברורה בין הרופאים

ובדידי הוה עובדא, שזכיתי להיות בקודש פנימה קמיה רבינו הגראי"ל שטיינמן זללה"ה, והגיע שאלה שהקריא לפניו מתוך הכתב אחד ממקורביו, על בחור שהסתפקו הרופאים אם לעשות לו ניתוח בשדרה, והנידון היה (כמדומני) שאם לא

יעשה הניתוח יש אחוזים מסויימים שימות, ואם יעשה הניתוח ברור שלא יהיה יכול ללכת כל חייו, ויכול להיות גם שימות. והיה ויכוח בין הרופאים על זה. ואמרו ששאלו קמיה אחד מגדולי יועצי הרפואה הרה"ח רבי אלימלך פירר שליט"א ואמר שלא יכול להכריע בזה, ושלח לכבוד מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א ואמר שאינו יכול להכריע בזה, ושלח למרן ראש הישיבה זללה"ה (ע"כ פחות או יותר השאלה מה שבזכרוני). ולא עבר כשישים שניות (לדעתי), והורה הגרא"ל את דעתו הברורה מן שמיא מה לעשות.

וגם בזה חזינן שאין דעת הרופאים ברורה בכל דבר, ואפילו בנושא שהוא בשטח הידוע להם. ובאמת רק נטילת עצה מן הזקנים יכול להכריע, אולם קשה לומר שיש בזה 'דעת המומחים' אם ל'מומחים' בעצמם אין הכרעה.

דעת גדולי הרופאים בחולי הנפש

ובאוזני אמר לי מנהל מחלקת פדיאטריק-פסיכיאטריה באחד משלשת בתי החולים הגדולים בא"י: הרבה פעמים במקצוע שלנו אנחנו לא יודעים שום דבר וההחלטה הוא לפי "הסברות שלנו מהבטן". ואי אפשר לומר שאינו מומחה, שהרי הוא מנהל מחלקה בבית"ח, ולומר שאינו דובר אמת לא יתכן, משום שהוא אמר שאומר את זה בכאב ודיבר בכנות. ויל"ד אם על 'סברות מהבטן' מיקרי מומחה, שהרי הסברות שלו מהבטן יותר טוב ממישהו אחר שאין לו ידיעה בזה, היות שיש לו רקע רפואי בנושא של חולי הנפש. ופלא.

הסתירות בין הרופאים מצויים מאוד

אני הקטן בתקופה האחרונה הייתי בענין מחלות לב ומחלות מעיים לילדים בעשרות אישפוזים בבתי חולים מובחרים בכמה מחלקות שונות, ודיברתי עם מומחים ובכירים ומנהלי אגפים ופרופסורים לגסטרו-ילדים קרדיולוגיה-ילדים אף אוזן גרון-ילדים זיהומולוגיה-ילדים, ויועצים למיניהם, ותקופה ארוכה שהיתי גם במחלקת טיפול נמרץ, ובאסיפה בין שש עשרה רופאים הודו פה אחד בין כולם ואמרו ש"יש כאן הרבה הפתעות שאינם יודעים מה להכריע בנדון" (והבכיר שבהם אמר ש"יש כאן ספר רפואה שהילד כותב כל פעם מחדש").

והמדובר הוא שמחלות לב ידוע להם שנים, והניתוחים ידועים, והטיפולים למיניהם ידועים, אולם בכל נושא בפני עצמו יש מקרים מסויימים שכולם בפה אחד מודים בפה או בלב, שאינם יודעים להכריע. והייתי עד לכל הנ"ל.

ובמעשה אחר אמר לי מנהל מחלקת הזיהומים באחד מבתי החולים הגדולים בארץ ישראל, שאינו יודע איך להחליט, ומסופק אם יש חולי מעיים מהלידה או לא, ולכן לא יודעים איזה טיפול לתת, היות שעל צד אחד יכול לפגוע בלב, ועל צד שני אם לא נותנים יכול לפגוע בשמיעה, ובסופו של דבר מספק החליטו בהתייעצות של עוד רופאים בכירים שלא לתת, ובאמת היה צריך לתת, שנתברר שהיה החולי מהלידה ולא ידעו מזה, וכן הודה לי. ומה שיצא מזה היה עוד אישפוזים וטיפולים, והכל בא מחסרון ידיעה וספיקות בהכרעה. וכל זה הוא בדברים שהם המומחים הגדולים ומעשים שבכל יום לפניהם.

ובאמת ניתן לראות במציאות שכמעט בכל דבר יש סתירות בין הרופאים, ורואים את זה בכל אשפוז בבית חולים, אחד אומר שיש מים בריאות ואחד אומר שאין, אחד אומר שצריך טיפול נמרץ ואחד אומר שלא צריך, זה אומר שצריך אשפוז וזה אומר שלא ובסוף נכנסים לאשפוז בטיפול נמרץ לחודש, אחד אומר שהניתוח הצליח ואחד אומר שלא הצליח, אחד אומר שפגעו בלב ואחד אומר שלא פגעו, אחד אומר שצריך קוצב לב ואחד אומר שלא צריך קוצב לב, אחד אומר שצריך תרופה מסויימת ואחרת תזיק, והשני אומר שצריך תרופה אחרת והראשונה תזיק. ובכל אשפוז עוברים כסדר את כל המהלך הזה, ובפרט אם נוגע לנושא שצריך בו עירוב של כמה שטחים ואגפים בענייני רפואה, שאז כל אגף אומר את שלו ואף אחד אינו יודע מה קורה עם האגף השני, וגם כל אחד באגף שלו יש סתירות כל הזמן.

ובכל פעם יש שינויים, פעמים אחד מהם צודק, פעמים שניהם לא צודקים, ופעמים שניהם צודקים במידה מסויימת, ואין כללים בזה, ולא מוכח כלל שיש בזה עדיפות למומחה היותר גדול, שלפעמים מי שהשטח הפרטי שלו הוא בנקודה זו במסויים הוא הצודק יותר, אפילו שהוא פחות מומחה (ובאמת כמעט כולם משתדלים ומסורים ממש, אולם רבות מחשבות בלב איש).

ביצר לדון מחלוקת הרופאים בנידו"ד

וכן הוא מעשים בכל יום ולילה, שיש מחלוקת בין הרופאים איזה טיפול עובד ואיזה לא. וקשה מאוד לידע מה קובע שיעור מומחה בכל זה. שהרי כולם בעלי שם של מומחה בשוה, ועם כל זאת כשנעשה דבר חדש מעט אינם יודעים בעצמם מה לומר, ומסופקים ולא ברור להם, ושמעתי את זה רבות מהם בפה מלא.

והיוצא מכל הנ"ל, שאפילו בנושאים שהוא השטח שלהם והם מוגדרים גם לפי חז"ל כ"מומחים לרבים" בזה, יש כסדר סתירות ואי הבנות וחסרון בשיתוף פעולה, וכל זה הוא אפילו שמכירים היטב את 'התיק' ואת הפציינטים שלהם ומתעסקים בזה, ובכ"ז אין להם בזה הכרעה ברורה.

ואם נכונים הדברים, כיצד יתכן שבמחלות הנ"ל הידועים כולם פה אחד מודים שיש מקרים חריגים שאינם יודעים מה להורות, ואילו בדבר חדש שאין בו עשר שנים של מחקר, ואין בו מומחה יותר מכעשרים חודשים, והם מודים בעצמם שזה לא השטח שלהם, וכותבים להדיא שנעשה בעצם המחלה שינויים כל הזמן, וגם אינם יודעים כמה החיסון ומעיל ואם יצטרכו עוד חיסונים אחרים (ראה בנספחים ס' י"ז במכתבו של הפרופסור אלון מוזס), על זה בפה אחד כולם נעשו מומחים וכולם ברורים וכולם שוים לטובה. וכיצד יתכן לומר דבר כזה.

[ואף שמצינו בדברי רבותינו האחרונים זיע"א שחלקם הכריעו לסמוך על הוראות הרופאים בענין נתינת החיסון כנגד מחלת האבעבועות שהיתה בזמנם (עי' תפארת ישראל אבות פ"ג בועז אות א, ויומא יומא פ"ח אות ג, ותשובה מאהבה ח"א ס' קלה, ושו"ת זרע אמת ח"ב ס' לב, ושו"ת יד דוד יו"ד ס' כג. ועי' ספר הברית ח"א כתב יושר מאמר יז), לכאורה אין ללמוד מזה כלל לנידו"ד, דבזמנם היה דעת כל המומחים שצריך ליקח החיסון כמובא שם, משא"כ בנידו"ד שהודו בפנינו בפה מלא מנהלי בתי חולים לילדים ורופאים ומדענים בכירים שאין להם ידיעה בחיסון זה, ואינם בקיאים בו כלל, ואם כן אי אפשר לומר כלפי חיסון ילדים שיש דעת רוב 'רופאים מומחים', שהם עצמם מודים שאין כאן מומחים ואין כאן רוב, וברור].

ו. דברי המצדדים שלא ליתן החיסון

דבר אחד ברור לי, שאני הקטן ודאי אינני מומחה ואיני יכול לומר דעה בענייני הרפואה, אולם מה שברור לנו, שאפשר להקדים מה ששמענו מרופאים מומחים בענין החיסון.

היו לפנינו רופאים ומומחים בעלי חברות זיהומולוגיות שמרצים ומלמדים על עניינים אלו באוניברסיטאות, וטענו בפנינו וכן שלחו הדברים בכתובים, ולדבריהם יש בתוך החיסון חומר Toxic (טוקסיק), שהוא חומר מסוכן, ואמרו שמעולם לא היה חיסון שיש בתוכו סוג החומר הזה. ואי אפשר לומר שהם לא מומחים בשטח שלהם, שאמנם אינם מומחים לילדים ולא ברוקחות, אבל בנושא

הטוקסיק הם מומחים, והם מרצים ובכירים בשטח שלהם. אמנם כתב לי מדען וחוקר רפואי, PHD מאוקספורד, ומנהל צוות מחקר רפואי סטטיסטי לתרופות חדשות באוניברסיטת הרווארד, שלפי הבנתו המסמכים על הטוקסיק הנ"ל בנויים על השערות וחששות רחוקים, ואין מן הראוי להתחשב בזה. אולם יש חששות אחרים שפורסמו על ידי מדענים מפורסמים בכתבי רפואה נחשבים, ועדיין חסר נתונים ומחקרים בתחומים מסויימים בנושא, ולגבי חיסוני ילדים הוא עדיין בגדר 'מחוסר זמן' לגמרי (ולדבריו צריך ליקח קבוצת מומחים בינלאומיים בלתי תלויים מרחבי העולם, וישקלו את כל הנתונים שיאספו במשך הזמן מחיסוני הילדים, ועי"ז יתכן שיהיה אפשר בס"ד להכריע בבהירות יותר). וגם הפרופסור אלון מוזס כתב לי שאין ממש בכל החששות הנ"ל (עי' בנספחים סי' י"ז). ואמנם נשלחו לידינו כארבעים עמודים שהוגשו לרשויות הבריאות באירופה על ידי הפרופסור והמדען הראשי של חברת פיזר לשעבר יחד עם עוד פרופסור שעבד עמו, וביארו שם למה ברור להם שיש בתוך החיסון חומרים מסוכנים, והם מומחים לנושא זה.

וד"ר ששימשה בעבר כמנהלת ביה"ח לילדים מהחשובים ביותר בא"י, והיא בעד כל החיסונים הרגילים שנותנים לילדים בלי יוצא מן הכלל, אולם כלפי החיסון הזה אמרה שאי אפשר לדעת גודל הסכנה שיכול להווצר מזה לילדים. ולדבריה אין סכנה לילדים שיחלו בקורונה, שעל פי רופא בקלות יכולים לצאת מהמחלה, ואינה מזיקה לאחרים לדבריה, ושוה בנזק המלך לגודל הסכנה הלא ידוע שיכול לצאת מלחסן בזה ילדים (ואמנם אי אפשר להגדיר אותה כמומחה לקורונה, שהוא דבר חדש, אבל למחלות ילדים באופן כללי היא בודאי מומחה לרבים). ומנהל מחלקת המיון בבי"ח מפורסם בא"י, הורה בפנינו גם כהנ"ל.

ועוד בא הפרופסור שעמד בראש ההרכב שהכין תוכנית מדינית להתמודדות עם מגיפה מטעם המדינה בארץ ישראל, והוא מרצה הראשי בנושא הזה באוניברסיטאות של המדינה במקומות שמכשירים רופאים לזה. ולדבריו אין שום טצדקי כלל לתת החיסון לילדים.

ובא לפנינו מנהל מחקר ראשי של אחד מחברות החיסון המרכזיות, שהוא בעצמו עסק ביצירת כמה רפואות שונות, ולדבריו ברור לו שמעולם לא נתקל בדבר שעלול להיות מסוכן יותר מהחיסון הזה, ובתשובה לשאלתי האם לדעתו לילדים יהיה תופעות לוואי יותר חמורות ממבוגרים, השיב ואמר שאינו יודע, אולם ברור לו שלכה"פ אותה סכנה שיש אצל המבוגרים יש גם אצל הצעירים. [ואמנם אי אפשר לומר שהוא מומחה לילדים, אולם גם אי אפשר לומר שאינו מומחה לרפואות מעין

אלו, שהלא כבר עשה תפקידים רבים בחייו בעניינים אלו. ולומר שאינו נאמן בגלל שהיום אינו קשור לחברה, הלא החברה עצמה ג"כ קשורה לענייני החברה, ואינו יותר גרוע מנאמנות החברה עצמה].

ונוסף לכך היו כמה רופאים בכירים שטענו שברור ובהיר שיש בתוך החיסון חומר שמשפיע לרעה על מערכת הילודה בין של האנשים ובין של הנשים. וביארו את דבריהם והסבירו כל דבר על אופניו ועל בוריו. וכששאלנו ודרשנו אותם אם בטוחים בדבריהם, אמרו הן הן. וכמקבלי עדות אין לנו ידיעה בנושאים הרפואיים הנ"ל, ובפרט שמערכת הבריאות העולמית אינם מודים בזה אלא במקצת ממש, ומכחישים באופן כללי (לא לגמרי) את הענין הזה. [ואותם רופאים שבאו בפנינו אי אפשר לומר עליהם שאינם מומחים או שאין זה מקצוע שלהם או שאינם מבינים ברפואה ומערכת הגוף, משום שחלקם בכירים ברפואת נשים וילודה, וחלקם מרצים באוניברסיטאות בנושאים האלו וכתבו ע"ז מערכות ע"י ארגונים רפואיים מכובדים, ובודאי לא גרע ממומחים אחרים ועפ"י חז"ל קשה לומר שלא צריך לחוש לדבריהם]. (ועי' לעיל אות ד').

ועד כמה שהדברים נכונים, בודאי שבנושא של פגיעה של מערכת הילודה יש לחוש ולהחמיר (הגם שכלפי ההלכה יש לצדד שאין בזה איסור להדיא, כיון שהוא בדרך גרמא (ועי' מה שביארנו בנספחים סי' ז' בהרחבה בגדרי הוצאת ז"ל), ומעין זה שמעתי בכלי ראשון מפה קדשו של מו"ר רבינו בעל הלהורות נתן הגר"נ גשטטנר זצוקללה"ה. ויש לדון כל דבר הלכה למעשה, ואין לדמות מילתא למילתא).

ובפרט כשהנידון הוא לתת החיסון לילדים, שכמו ששמעתי מרופאה מנהלת מחלקת זיהומולוגיה-ילדים מהשלש בתי חולים הגדולים בארץ, שיש לחשוש בכל פגיעה בילדים הרבה יותר, בגלל החלישות של מערכת החיסון אצלם (אמנם רואים שהמחלה עצמה לא השפיעה על ילדים יותר בחומרה מהמבוגרים). ועכ"פ כל מה שקשור לילדים צריך זהירות יותר. והראיה שעד עכשיו לא היה אישור תחת גיל י"ב אפילו לדעת הסתדרות הרופאים העולמית בגלל הזהירות שיש כלפי מערכת החיסון של ילדים. [ובמוסד הגדול בירושלים לילדים מיוחדים, שהמערכת החיסונית שלהם חלשה, וסכנתם מרובה ביתר שאת, אישרו להורים שאינם מחוסנים להכנס ע"י 'בדיקה מהירה' בסמוך לכניסה, ויש מעלה בבדיקה זו יותר מהחיסון, שגם אחר החיסון יש אחוזים מסויימים שנעשים חולים, ואילו הבדיקה (שמאושרת ע"י משרד הבריאות) מוכיחה על עכשיו בלא להסתמך על חזקה דמעיקרא. ועי' בנספחים סי' י"ז במכתבו של הפרופסור אלון מוזס שבית ספר שיש בו חלקים שלא מחוסנים,

יכולים להשתמש בבדיקות יומיות. ועפ"י י"ל דבודאי בית ספר אינו יכול לכפות על כל התלמידים לקחת החיסון, שאם רוצים להיות בטוחים, יכול להשתמש בבדיקות אלו לאלו שאינם מחוסנים, ועי' בנספחים סי' ט"ו מה שכתבנו בענין זה].

ושוחחתי בלשכתו עם מנהל מחלקת ילדים באחד מבתי החולים הגדולים והנחשבים, והוא יו"ר החוג לחסר חיסוני מולד באחת המדינות המובילות בלקיחת חיסונים מטעם הממשלה דשם, ואמר לי שנושא חיסוני ילדים בקורונה אינו בשטח שלו ולכן אינו יכול להביע דעה שלו ברבים בנושא. ואם הוא שמומחה באימונולוגיה ואחראי על מעל שני מליון הילדים במקומו בנושא זה, אחרי שנה וחצי שיש את המחלה הזו אינו יודע מה לומר, וברור לנו שבודאי עיין בזה מאות שעות כדי לדעת מה לעשות עם הילדים שלו והבית חולים שלו וכל ילדי מדינתו עמם, ויודע שהשאלה עתידה להגיע לפתחו, והוא לא יודע מה לומר, אם כן מי הוא המומחה לענין זה. ובודאי אי אפשר לומר שכל רופא ילדים מומחה לזה ודוקא הוא לא, וכמו"כ ודאי אי אפשר לומר שכל רופא למבוגרים מומחה לזה והוא לא. ולא נתברר מי נותר להיות מומחה לזה, האם יועץ רפואי הוא מומחה, האם רב הוא מומחה. ויש לציין שכל הרופאים הנ"ל, גם אלו הסוברים למנוע מחיסון הקורונה לילדים, בלי יוצא מן הכלל, כולם הדגישו שהם בעד כל החיסונים בעבר, ורק בנושא החיסון לקורונה דייקא דנו, ובעיקר בענין הילדים דיברו נגד.

ז. ההכרעה בויכוח בין הרופאים

והנה, כתב השו"ע בהל' יוהכ"פ (או"ח סי' תריח ס"ב) "רופא אחד אומר צריך, ורופא אחד אומר אינו צריך, מאכילין אותו. הגה. והוא הדין לשנים נגד שנים, ואפילו קצתן יותר בקיאתן מקצתן כנ"ל". וביאר מרן החפץ חיים זצ"ל במשנ"ב (סק"ח) "ואפילו קצתן יותר בקיאתן מקצתן - ר"ל שאותן שנים שאמרו אין צריך, הם יותר בקיאתן ומופלגין בחכמה זו, אפילו הכי אין הולכין אחריהם להחמיר בספק נפשות, כיון שגם האחרים האומרים שצריך לאכול הם גם כן בקיאתן בחכמה זו".

ויש שרצו ללמוד מזה לנידון דידן, דאף אם נאמר שהיותר מומחים אומרים שצריך ליתן החיסון, אך הרי גם המצדדים שלא ליתן, הם לכאור' בקיאתן בחכמה זו, ויש לילך אחריהם.

ולכאורה נידון דידן הוא עדיף מזה, דגבי יוהכ"פ מיירי דודאי לא יהיה נזק ע"י האכילה, אלא רק ספק אם צריך את זה או לא, והוא 'ספק הצלה', ובכ"ז שומעין לשאינם מומחין, וכאן מיירי על ספק הצלה ספק נזק, והוא "ספק לסכן בקום עשה בידים" (לדברי המצדדים שלא ליקח החיסון הנ"ל כמבואר לעיל אות ו'). ולפי"ז לכאורה בודאי דבכה"ג עלינו לשמוע לדברי השאינם מומחין, ולנהוג בשב ואל תעשה ולא בקום עשה.

אלא דיתכן לחלק בזה, כי לדברי משרד הבריאות, מי שאינו לוקח החיסון הוא ג"כ נמצא בסיכון מחמת עצם החולי, אלא דעדיין יש לדון מצד שהחולי הוא בא בידי שמים, משא"כ החיסון האדם מביא על עצמו בידים, ומנין שיש היתר לנהוג בקום עשה כשיש ספק שזה כניסה לסכנה.

ועוד יש להסתפק שמא כאן האומרים שלא ליקח החיסון הם המומחים יותר. וכן דעת מו"ר ארי שבבבל הגרא"ד וואכטפויגל שליט"א, וא"כ ודאי הדין שצריך לשמוע להם.

ח. בגדר רפואה "מועיל"

והנה כתב הרמב"ם (שבת פ"ט הי"ג) לענין הוצאה בשבת, דשרי "בכל דבר שתולין אותו משום רפואה, והוא שיאמרו הרופאים שהוא מועיל", ומדויק שאפילו אם אינו ידוע שזה הרפואה באמת, אבל אם "הרופאים אומרים שהוא מועיל", מיקרי רפואה (ועי' בנספחים סי' ח' אות ג'). ולכאורה לפי זה אף כאן יש לסמוך על הרופאים האומרים שהחיסון מועיל.

אמנם יש לדון ולחלק בזה בתרתי, חדא דכל דברי הרמב"ם הם כשדעת כלל הרופאים קובעים שהוא מועיל, אבל בחיסון הקורונה לילדים שיש רופאים מומחים אחרים החולקים על זה וסוברים שאינו מועיל [ואפילו מזיק], בזה מאן יימר דלדעת הרמב"ם מיקרי "רפואה".

ועוד, שאחרי שפירסמו ראשי ועדת ההסתדרות הרפואית העולמית בארה"ב שהממשלה בא"י ובני א"י משמשים כנסיון ללימוד וכ"מ מעבדה" (כלשונם) לפרשת הרפואה הנידון. וגם הגיע לידי הדיינים מסמכים ע"י ארגוני רפואה בגרמניה שכל מחקרם מבוסס על נתונים מהתהליך שבמשרד הבריאות בארץ ישראל, א"כ אין כאן חזקתו רפואה בדוקה ומועילה, ואין הרופאים אומרים

"שהוא מועיל", שהרי הוא עדיין בגדר 'ניסוי' אפי' לדעת הרופאים של משרד הבריאות הנ"ל.

ט. דברי זקה"ק החת"ס זיע"א בענין נאמנות הרופאים

ובגוף תועלת הניסוי בנידו"ד, הנה כבר כתב זקה"ק החת"ס זיע"א בחידושו (שבת פו:): "קשה לי לסמוך בשום הוראה על רופאי זמנינו אפילו ישראל וכו', דכל מומחתם עפ"י ספרי רפואות שנעשו ע"י נסיון שהיה להם ע"י גופי אומות העולם, וכן כל חכמתם בניתוח עפ"י שניסו בגופים שלהן, דחביל גופיהו, ואין מזה ראייה לגופי בני ישראל, ואין לדון מדבריהם להקל בשום איסור כי אם לענין חילול שבת ואכילה ביוה"כ, דלא יהא אלא ספק פיקוח נפש נמי דוחה שבת, אבל להאמין להם ממש אין נראה לי".

ועוד כתב בחידושים לע"ז (לא:): "אידי דאכלי שקצים ורמשים חביל גופייהו. מימי תמהתי אחר שבעו"ה אין לנו מדרש חכמות הרפואות, וכל רופאי ישראל לומדים בבית מדרש לאומים וחכמיהם, וכל חכמתם בנוי על טבעי גופי דאכלי שקצים ורמשים ולא דאיגי במצות, ואיך ישפוט מזה על גופי ישראל דלא אכלי שקצים ודאיגי במצות, הרי קמן אלו מסתכנים בגילוי וכו' ובודאי לענין רפואות הגוף מה נעשה, נסמוך על רופא חנם ית"ש ויתן בפי הרופא ומחשבתו לרפאות נפש עד דכא ושומר פתאים ה', ולענין פ"נ שבת ויה"כ לא יהא אלא ספק נמי מותר, אבל לענין איסור נדה צ"ע, ואם חז"ל סמכו על הרופאים שהעלה מטבעין ליבנה וכדומה, בזמניהם היה חכמי רופאי ישראל אשר שקלו זה בדעתם, אבל רופאי זמנינו אינם עוסקים אלא בטבעי או"ה, צריך לי עיון מאוד".

ועפ"י יש לפקפק בכל הניסוי שנערך בגופות אומות העולם, שאין להוכיח ממנו על תועלת הרפואה הזו בגופות ישראל. ואמנם כאן בא"י נעשה הניסוי בגופות ישראל, אבל מדברי החת"ס מבואר דתלוי בהא דחביל גופייהו, ומבואר בגמרא (שבת שם) דהוא תלוי בהא דאוכלין שקצים ורמשים, וא"כ לענין זה שוים השאינם שומרי תו"מ עם שאר אומות העולם, ואפשר דאינם מודדים לשומרי תו"מ, וממילא צריך לברר כמה מהיראים לדבר ה' לקחו החיסון ולדון בזה (ולפי הפרסומים, בשני בתי חולים החרדים בא"י, יש אחוזים גבוהים מהרופאים שלא נטלו החיסון לעצמם).

[ואף שביארנו בתשובה לענין שם סמוך ל"כרך" דגם גויים מהני לזה, ובודאי ישראל אחד הדר בעיר, ע"י נספחים סי' ט' אות י', אבל זה רק כשהנידון תורת

'כרך', משא"כ כאן שהנידון הוא נסיון בגופים, צריך שיהיה שיעור מספיק של שומרי תו"מ דוקא].

ועוד שמעתי מכלי ראשון עדות ממנהל אגף בכיר במשרד הבריאות, שאפילו על החיסונים שבעבר, גם שם בסוד ה' אמרו לו במשרד הבריאות 'לילדים שלך אל תיתן'. ופלא הדבר בעיני. אך זה עולה בקנה אחד עם דברי זקה"ק החת"ס זיע"א שקבע לנו שלהאמין להם אפשר רק על פיקו"נ דוחה שבת, אבל להאמין ממש אי אפשר, וכלשון החת"ס "להאמין להם ממש אין נראה לי". וכל זה שמעתי בכלי ראשון ממש בעדות נאמנה משומר תורה ומצוות אחראי אגף בתוך משרד הבריאות.

י. התופעות לוואי מהחיסון

לדברי משרד הבריאות בארץ ישראל לא קיים תופעות לוואי חמורים רבים בחיסונים אלו, אולם בפנינו הגיעו פרופסורים ורופאים המנהלים קופות חולים שכונתיים במשך עשרות שנים, והעידו שמגיעים לידם תופעות לוואי למיניהם שברור להם שנגרמו מחמת החיסון, ולדבריהם **אין להם למי לדווח על מקרים אלו**, ואין להם חנווני להרצותם. ולדבריהם מקרים רבים שמכירים אינם באים לבסוף לדיווח במשרד הבריאות. וקשה לומר שאינם מומחים לענין משפחה וילדים שהרי בזה עוסקים כל חייהם (ולכה"פ במשך עשרות שנים), וגם לומר שאינם מומחים בתופעות לוואי או במערכת הבריאות אי אפשר לומר, וגם קשה לקבוע שהם משקרים, דמה תועלת יש להם בזה.

ואני הקטן הייתי בחדר מיון לאחרונה, ובאותם השעות הגיעו לשם שלשה מקרים עם תופעות לוואי מהחיסון השלישי שחלקם במצב חמור, ובאוזנינו שמענו באסיפת הצוות של חדר המיון שזה תופעות לוואי שמוכרים להם. וכששאלו קמיה אחד הרופאים המומחים על זה, אמר שזה תופעות לוואי שמצויים למיעוטא דמיעוטא, ובדיוק כשהייתי בבית חולים היו שם, וצ"ע.

וגם ראינו בכלי ראשון אצל שא"ב כמה מקרים חמורים של תופעות לוואי שידוע לנו בודאי שלא מדווחים לרשויות, וזה גם אחרי החיסון השני והשלישי.

ואם נכונים הדברים שוב אי אפשר לומר שאין תופעות לוואי במספרים ניכרים שקרובים לחשש של סכנת חיים. והנ"ל מדובר על מבוגרים, ולפי כל דברי המומחים לעיל הוא ק"ו לילדים. ובודאי עכ"פ לא פחות.

ומה שאומרים שהלא במציאות נראה שהחיסון מועיל והתופעות לוואי החמורות לא מרובים כצעתה, אין זה טענה כל כך, שהרי המצדדים שלא ליתן החיסון טוענים שהנזק יכול להיות גם לאחר זמן, ואפי' בעוד כמה שנים, ולא שמענו אינו ראיה, שהם לדבריהם הרי כן שומעים וכהנ"ל. ובפרט בילדים שהזהירות לטווח ארוך צריכה להיות כפולה ומכופלת, וצ"ע.

יא. סכנת החולי בילדים

ולפי עדות הרופאים שהעידו בפני הבי"ד, עפ"י סקר שנעשה לא מצאו אפילו מקרה אחד בתוך כאלף שהחולה הראשון היה ילד, ולדבריהם המציאות היא שילדים אינו מצוי כ"כ להיות הגורם (הראשון) להדבקה. ואין אנו מאשרים את הדברים, אולם אם נכונים הם, רואים שיש איזה פרשה אחרת במחלה אצל הילדים, והנהגה אחרת בחסדי שמים כלפי החולי בילדים בין בקבלתה ובין בהעברתה.

ואמר לפנינו אחד מראשי המערכת לענין החיסונים בארץ ישראל, שאם היה צריך לדבר על ילדים "היה לוקח את הסיכון", בהאי לי שנא, היות שהסיכון שלדעתו יהיה במחלת הקורונה הוא יותר חמור, ואמר "זה באמת שאלה מה מסוכן יותר, אבל אני אפילו לילד שלי הייתי מחליט שעדיף הסיכון של החיסון". אלא שהוא עצמו אינו מומחה לא בפדיאטריק ולא ברוקחות, וממילא יש לדון עד כמה אפשר להגדיר אותו כמומחה בנידו"ד. ועכ"פ גם הוא מודה שיש סיכון בזה, אלא שגובר הסיכון הזה על הסיכון הזה, הגם שכלשונו "זה החלטה קשה". והדגיש באופן ברור שאין עדיין מידע וסקרים מטעם משרד הבריאות כלפי הסיכון של החיסונים לילדים.

יב. האם אפשר להכריע לכלל כולו כאחד

ואם נכונים הדברים או חלקם או מקצתם, לכאורה היה מקום לדון בנידון דידן, שעד כמה שיש מחלוקת בין הרופאים על נחיצות החיסון לילדים, ומידת התועלת לעומת החשש לנזק. ולא ברור מי הוא המומחה כאן ומי אינו מומחה, ויתכן שכולם בשווה מומחים ע"ז, או בשווה אינם מומחים ע"ז. ואולי יש לדון דיתכן שדוקא המצדדים שלא ליקח החיסון הם המומחים יותר, וזהו דעת מו"ר ארי שבבבל הגרא"ד וואכטפויגל שליט"א באופן ברור.

ועוד היה מקום לצדד, דאף דאין כאן מומחה כלפי החיסון, אך שמא כלפי עצם החולי יש כאן מומחה, וזה גופא הוא סיבה ליקח החיסון. ואמנם בילדים לא יהיה בזה טענה כל כך, שבחסד וברחמים בילדים עד היום יש אפס אחוז תמותה בס"ד, אבל במבוגרים באופנים שונים של סיכון, היה מקום לדון שיהיה בזה הכרעה להעדיף הסכנה של התופעות לוואי מהחיסון על פני הסכנה של החולי. ואמנם דבר זה גופא אינו יכול להיות הכרעה אחת לכלל כולו, אלא לכאורה צריך לשקול במשקל הזהב כל יחיד ויחיד לפי מצבו ועניינו, מה שיעור סכנתו מהמחלה וכנגדו מה שיעור החשש מהתופעות לוואי של החיסון. וזה דעת מו"ר הגאב"ד הגר"מ גרוס שליט"א, שאין לדון בזה את הכלל כולו בחדא מחתא, אלא כל יחיד במשקל הזהב שלו.

ובגוף טענת משרד הבריאות שהסיכון מהחולי עצמו גדול יותר מהסיכון שבחיסון, בודאי אי אפשר לדון ולהכריע לכלל כולו כחדא, אלא מוכרחים לדון בזה בכל יחיד לעצמו [ופעמים בהסתכלות כללית אמנם צודקים, אבל כלפי יחיד אינו הנהגה נכונה למעשה. ומהנהגה כזו יצאו כמה חורבנות ששמעתי מכלי ראשון ממדריך המבצעים של ארגון הצלה שהיה נוכח ב"טרגדיה מירון" וכן אמר לי שהיה מעשרה ראשונים ב"טרגדיה קרלין", ואמר שהוא מתחרט על כמה מקרים שלא עשה החייאה היות שהתנהל כפי התקנון של משרד הבריאות (שהוא תקנון ישן נושן, שלא עודכן מזה שנים רבות), וכן העידו עוד, המשמשים כוננים במשך שנים רבות בין ממד"א ובין מארגון הצלה, שהיו באירועים הנ"ל ומתחרטים על שהתנהלו כפי התקנון הנ"ל, ואכמ"ל. ועי' מה שכתבנו בזה עוד ב"פסקי הטרגדיה" הובא בנספחים סי' י].

יג. להכנים עצמו לסכנה כדי להציל אחרים

ומה שטוענים שאף אם אין לילדים סכנה חמורה בחולי, מכל מקום עליהם ליטול החיסון כדי לשמור שלא להדביק את המבוגרים ולסכנם.

לכאורה לא מצינו היתר כזה, לעשות מעשה חבלה לאחד להכניסו ל'ספק לסכן בידים', כדי ספק להציל אחרים מספק סכנה. (ולכל היותר יכולים להזהיר שלא יבואו הקטנים אצל הגדולים שבסיכון).

וכבר קבע לנו מרן הח"ח זיע"א (משנ"ב סי' שכט ס"ק יט) דאין אדם מחוייב להכנים עצמו לספק סכנה כדי להציל חבירו מסכנה ודאית. וכ"ש שאין כאן (בילדים) סכנה

ודאית לחבירו, דהא כדי לומר שיהיה הצלה ע"י החיסון שיקח הילד, צריך לבנות גג על גג, ולומר שיהיה הקטן חולה, ושמא יהיה מסוכן בעצמו, או דאף אם לא יהיה מסוכן בעצמו, שמא ידביק את הגדול בחולי, ושמא אותו גדול יהיה בחולי חמור מחמת זה. ומנין שכל זה הוא שיקול לעשות מעשה לסכן בידים בתופעות לוואי למיניהם רח"ל.

ואף אם היה ממש בטענה זו, יש לדון מהו כח ההכרעה שצריך כדי להתיר לאדם לסכן עצמו לצורך הצלת אחרים, ולא הצלה מיידית וישירה, אלא ספק הצלה עתידי. וכן באדם הנותן כליה לחבירו ועי"ז מסכן את עצמו לשם הצלת חבירו, יש לברר איזה סמכות רפואית נצרך כדי להכריע בזה. ויתכן שכאשר בא לסכן עצמו לא לצורך עצמו אלא לצורך הצלת אחרים, יהיה אסור לעשות כן בלא הכרעת מי שמוגדר 'מומחה' באמת. ובנידו"ד לא ברור שיש מומחה כזה, ובאותה מידה יש גם מומחים המצדדים שלא ליתן כלל.

ולטענת משרד הבריאות בארץ ישראל לפי הנתונים שהציג בפנינו יועץ בכיר במשרד הבריאות, על פי סקר שערכו בין 1.7 מליון צעירים (בין הגילאים 17-25), יש מתוך כל מאה אלף חולים בקורונה כאחד עשר הבאים לכדי סכנה מחולי הקורונה, ומאידך ממקבלי החיסון יש כשלוש הבאים לידי סכנה מהתופעות לוואי של החיסון, וא"כ לדבריהם יש להעדיף את הכניסה לסכנה של החיסון מלהשאר בסכנה של החולי, משום שיש יותר סיכוי להגיע לסכנה מחמת החולי לעומת הסיכוי להכנס לסכנה מחמת החיסון.

ואמנם בחשבון כללי ציבורי יש הבנה לשיקולים כאלו, אבל כשאנו דנים כלפי כל יחיד לעצמו, מי קבע לנו שצריך לחוש לצד רחוק כזה, בין בצד המחלה ובין בצד החיסון, ואין כלל טעם לומר שצריך ליקח החיסון מחמת אחוזים רחוקים כאלו. ומאחר שגם לדברי הרופאים שבעד החיסון איננו מוצאים בזה 'צורך', אם כן יש לצרף בודאי דעת הרופאים המומחים האחרים שמתנגדים ללקיחת החיסון, ולדבריהם יש לחשוש שרבים הם הניזוקים מזה, או בקל או בחומר, או עכשיו או לאחר זמן.

והיה אחד יכול אחד לטעון שאנו נמצאים ב'זמן מלחמה', וממילא אפילו שנתנית החיסון מסכן את היחידים, אבל כל אחד צריך ליקח החיסון כדי להציל את האוכלוסייה הכללית בא"י (ובעולם), וממילא מותר אפילו לסכן עצמינו כדי להציל אחרים, וכדברי החת"ס (חו"מ סי' מד, ועי' צי"א ח"ב סי' נו) שלאנשי ההצלה והבטחון מותר לסכן עצמם בזמן מלחמה כדי להציל אחרים, שזהו תפקידם.

אולם לא מתקבל על הדעת לומר שהמצב עתה נחשב 'זמן מלחמה', ושעל כל אחד מוטל הצלת הדור, וצריך להכניס עצמו לסכנה למען תועלת הכלל. דדברי החת"ס הם רק למי שמוטל עליו התפקיד הזה, אבל כל יחיד ויחיד לא מוטל עליו להכניס את עצמו למצב של סיכון, וחי"ך קודמין. (ובשני בתי חולים החרדים בא"י, לפי הפרסומים יש אחוזים גבוהים לש אנשי צוות שלא לקחו החיסון, והרי תפקידם להציל, וש"מ שהם עצמם לא מגדירים את המצב כזמן מלחמה).

זאת ועוד, שרבים נחלו והגיעו לבית חולים גם אחר קבלת החיסונים, וכן נתפרסם לרבים אפילו בין הגאונים והאדמו"רים שבדור שליט"א שקיבלו החיסונים ונחלו, אפילו אחרי שתים ואחרי שלש ואכמ"ל. ומהיכי תיתי לומר כאשר דנים לגבי ילד יחיד שאם יקבל את החיסון כבר יציל את הדור ויתבטל חולי הקורונה.

יד. האיסור להכנס לרפואה שיש בה ספק חיים ספק מיתה

זקה"ק החת"ס בתשובה (יו"ד סי' עו, מובא בפת"ת יו"ד סי' קנה סק"א) דן "אודות עלמה אחת בת י"ח שנים והיא בחולי נכפה ר"ל, וכל הרופאים נתיאשו מלבקש לה רפואה, אך הרופאים הכומרים בארץ ישמעאל אומרים אפשר ימצאו לה רפואה בסמים החרिפים או שתמות, וזו היא טובתה לחיים או למות, ואך הרופאים ההמה אינם מאספים אותה לביתם אלא א"כ תאכל עמהם דברים האסורים ושום ישראל ממשפחתה לא יבא אצלה כל ימי משך היותה שם, אם מותר לעשות כן".

[ואף שבמקו"א כתב זקה"ק בתשובה (או"ח סי' פג) בענין שוטה שצריך ליכנס לבית חולים שעתיד להתרפא שם, אבל יתנו לו לאכול מאכלות אסורות, ד"מוטב שיהיה שוטה כל ימיו ואל יהיה רשע שעה א' לפני המקום". ובכ"ז גבי אותה עלמה שבחולי נכפה היה צד להתיר, דאצלה הנידון היה על סכנת מיתה ולא רק להשאר שוטה].

ומצדד החת"ס לאסור לאותה עלמה בחולי נכפה לילך לרופאים הישמעאלים, מכמה טעמים, וכתב דחולי זה נחלקו הרא"ש והר"י אם מיקרי סכנת נפשות, וגם לצד שנחשב סכנת נפשות יש לאסור מכמה טעמים, וכתב "חדא, אפילו רופאים ישראלים כה"ג מי התיר להכניס עצמם בספק נפש להמית או להחיות", והיינו אפילו שהספק שם הוא חיים או מוות (שמוגדר חיי שעה כמבואר בשבות יעקב ח"ג סי' עה, מובא בפת"ת סי' שלט סק"א), ואפילו שנחלקו הראשונים אם מקרי פיקוח נפש, אבל החת"ס מגדיר ש"נתיאשו הרופאים" לפנינו, ועם כל זאת כתב דלא ברור שמותר ליכנס לרפואה שהיא ספק חיים ספק מיתה.

ואחד משא"ב אחרי כמה שנים במחלה הידוע, הרופאים וכן היועצים הרפואיים הבכירים החשובים בא"י הרימו את ידיהם כציור של החת"ס הנ"ל, ולא רצו להמליץ על דברים חדשים שיש בהם ספק מיתה, אולם בני המשפחה לא הסכימו להתייאש וניגשו לטיפולים חדשים למיניהם ברחבי העולם, והצליחו בחסדי שמים להאריך את החיים בכשבע שנים. (ובאותם שנים הרבה פעמים הרופאים הבכירים שאלו את המשפחה מה הם מציעים לעשות, שלא ידעו להכריע בעצמם מה לעשות, ולמרות שזה מחלה ידועה רח"ל ומומחים בזה, עם כל זאת הם לא יודעים איך להכריע במלאכת ההצלה).

ובנידון חיסון קורונה לילדים, הלא לכל הדעות מדובר בחסדי ה' לא על מצב של סכנת נפשות לפנינו, ולא על מצב של 'נתיאשו הרופאים' לפנינו, ולא על מצב של חיי שעה לפנינו, ולא אפילו על מצב של ספק פיקו"נ כפרשת אפילפסיה דהחת"ס שבמחלוקת הרא"ש והר"י, אלא אפילו לדברי הרופאים המומחים המייצגים ומייעצים למשרד הבריאות בא"י, החשש של חולי חמור לילד הוא חשש רחוק, וחשש עוד יותר רחוק שיהיה חולי של סכנת חיים, וממילא בזה בודאי נאמר דברי החת"ס ד"מי התיר לנו להכנס לספק נפש להמית או להחיות". וכל זה הוא היות שדנים על כל יחיד ויחיד בפני עצמו.

מו. ברעת זקה"ק החת"ס בדין חבלה בקטן

בגדרי חילול שבת לצורך רפואת חולה בשבת מצינו בדברי השולחן ערוך ג' לשונות, האחד בסי' שכ"ח ס"ב "מי שיש לו חולי של סכנה, מצוה לחלל עליו את השבת, והזריז הרי זה משובח, והשואל הרי זה שופך דמים". והשני בסי' שכ"ט ס"א "כל פקוח נפש דוחה שבת, והזריז הרי זה משובח", ולא אמרו 'השואל הרי זה שופך דמים'. והשלישי בסי' ש"ל ס"א "יולדת היא כחולה שיש בו סכנה, ומחללין עליה השבת לכל מה שצריכה", ולא אמרו לא 'הזריז הרי זה משובח', ולא 'השואל הרי זה שופך דמים'. וצ"ב.

ונראה בס"ד דנאמרו בזה ג' גדרים בדין חילול שבת לצורך רפואה, האחד הוא ביולדת, דהוי רק "היתר" לחלל שבת, ואין בזה דין זריזין ואדרבה יכול לשאול ולברר אי שרי החילול שבת או לא. והשני הוא בחשש פיקוח נפש שיש בו דין זריזין 'הזריז הרי זה משובח', והיינו כמו שביארנו בכמה דוכתי ממו"ר ז"ל בשם זקנו רבינו בעל הברכת שמואל זללה"ה דכל מקום שאמרו 'הרי זה משובח' הפירוש הוא דזה הוי הרחבה של קיום המצוה עצמה [וכן שמעתי לענין שבת ממו"ר הארי שבבבל הגרא"ד וואכטפויגל שליט"א], וכמו כן כאן יהיה בזה קיום שמירת שבת.

והשלישי הוא בחולי של סכנה לפנינו, דלא רק דאיכא 'היתר לחלל שבת', ולא רק שהזריז לחלל עליו שבת לרפואתו 'מקיים שמירת שבת', אלא אף 'השואל הרי זה שופך דמים', כלומר דדיבור השאלה עצמו נידון כמעשה של 'שפיכות דמים'. וכמדומני דכשהרציתי את הנ"ל קמיה דרבינו הגר"ש אויערבאך זללה"ה הסכים ליסוד ג' גדרים אלו.

ומעתה יש לקבוע בכל מקרה של חולה הצריך לחלל שבת עבור רפואתו, לאיזה מג' גדרים אלו שייך דינו.

ויש לדון בחיסון הקורונה לילדים, האם הקטן שלפנינו מוגדר כחולה וצריך לקבוע לאיזה מג' הגדרים שייך דינו, או דאינו מוגדר חולה לפנינו, ואינו שייך כלל לכל פרשת הג' גדרים הנ"ל. וא"כ לא יהיה בזה דין קום עשה של "הזריז הרי זה משובח, והשואל הרי זה שופך דמים" (לשון השו"ע סי' שכ"ח ס"ב).

ולכאורה מעתה אין לנו אלא דברי זקה"ק החת"ס זיע"א (שבת קלג:) שהאב החובל בבנו שלא לצורך עובר באיסור חובל דאורייתא, ומשו"ה אוסר לתקן ציצין שאינם מעכבין אחר שפירש (ועי' נספחים סי' י"א). ובאמת החת"ס הוא יחידאה בזה, ומנהג העולם כשאר פוסקים שחוזרים אף על ציצים שאינם מעכבין ולא חוששים לאיסור חבלה, אבל עכ"פ לדעת החת"ס הוא איסור דאורייתא. ואפש"ל דגם המתירים במילה הוא רק עד כמה שמישך שייך למעשה המילה וסוברים דמיקרי עדיין עוסק בה והתירו, אבל בחיסון קורונה לילדים שהנידון הוא מעשה חדש לגמרי של 'קום עשה', בזה יתכן שאף החולקים על החת"ס גבי מילה, יודו שאסור ליכנס למעשה חדש בקום עשה, ולא יהיה היתר מחמת סברא של ספק ספיקא של הצלה. ויש לדון. (וכבר כתבתי בקונטרס "ערל לב" שי"ל בשנת תשס"ד על המוהלים שמתביישים לתקן המילה בשעת מעשה, כדי להראות רח"ל את זריזות ידיהם וכדומה. וכשבאים לבקר את הנימול אחרי מעמד הברית, עושים מעשה המילה מחדש כפי הדין, בלא ברכת המילה ובלא אבי הבן ובלא שליחות ובלא סנדק. ע"ש שהארכת בזה טובא. וכן הובא שם מכתבים בענין זה מגדולי המוהלים ומגדולי הדור. ועי' בנספחים סי' י"ב דעת הרבנים דייני הבד"ץ דהעדה החרדית בירושלים שיצאו בעקבות העובדות המבוארים בקונטרס הנ"ל, על החומר לקיים תקנת היעב"ץ והחת"ס והכת"ס).

טז. מהו כח האב להכריע על בנו

ויש לדון לולי כל הנ"ל, מיהו האפוטרופוס והאחראי על הבן אם ליקח החיסון או לא, ולמשל באופן שהאב אינו יודע ללמוד דף גמרא, ונוהג ברכבו בלא שמירת כללי

ואם נכונים הדברים, א"כ כל אב שעושה בזה מעשה בקום ועשה, יש עליו אחריות, ואין אדם יכול לומר שלא אכפת לו הסכנה שיש בזה, וכמו שכתב הרמב"ם (רוצח פ"א ה"ה) "הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות, וכל העובר עליהן ואמר הריני מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך או איני מקפיד על כך מכין אותו מכת מרדות".

עמוד 25 מתוך 33

רמב"ם מילה פ"א הי"ח ושו"ע יו"ד סי' רסג ס"ב), וכמו"כ בנידו"ד באופן שברור שהגיע נזק מהחיסון לשנים מהמשפחה, יהיה אסור ליתנו לשאר האחים.

וכל זה בחיסונים הרגילים, וכ"ש בנידו"ד שמראשיתו החשש לסכנה בחולי קורונה לילדים הוא רחוק יותר, היה מקום לצדד שלא יהיו צריכים לשנים, אלא אפילו באחד ממשפחה כבר יהיה אסור ליתן לילדים אחרים באותה משפחה את החיסון, היות שיש דעת המומחים שמראשיתו לא נחשב להצלה אלא לנזק.

ובודאי אלו שעושים את זה בברכת צדיקים, הזהירות והזריזות שלהם כוונתם הוא בודאי לשם שמים. אולם אם חלילה נעשה מזה תקלה, כבר כתב לנו זקה"ק החת"ס זיע"א בתשובה (או"ח סי' קעז) בנידון גבירה שראתה המשרתת נופלת מתעלפת כמתה, וכיוונה לשפוך לפיה סם חיים, וטעתה בשוגג ושפכה לפיה נפט ומתה, והורה החת"ס שיש בזה משום איסור רציחה, וחייבים על זה כל תיקוני תשובה וכפרה. אלא שבנידון שם שהיתה אשה, כתב שאין צריך להפחידה יותר מדאי, דהיה כוונתה להציל וכו', ועכ"פ צריך כפרה.

וכמו"כ בנידו"ד אם אירע לבסוף תקלה מחמת החיסון, יהיה חיוב תיקון וכפרה בזה (ועי' באריכות במנח"י ח"ג סי' קד וסי' קה בענין רופא שכיון להזריק סם חיים וטעה והזריק בזריקה סם המוות).

ואם אחד הגיע ממרחקים לטעון על הנ"ל, שבנידון דהחת"ס היה סם מוות גמור, משא"כ בנידו"ד שהוא בעצם סם חיים ורק אצל אותו ילד באופן אישי נעשה לסם מוות. אין זה נכון, דהא גם לדעת המצדדים ליתן החיסון, גם הם מודים שיש אחוז מסויים בילדים שהחיסון הוא סם המוות להם, ואנו לא יודעים מי הם, ולו יהא שלדבריהם הוא אחוז נמוך, עכ"פ במקרה זה נודע שלאותו ילד היה כאן מעיקרא סם המוות ולא סם חיים.

ובספר פתשגן הכתב (להוד מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, סי' ג' עמוד סט) כתב "דדבר פשוט דבעירות שכוונת התורה התכלית, לא שייך דבר שאינו מתכוון, כגון ברציחה, דעיקר קפידת התורה שלא יהיה נרצח". ובספר משנת פיקוח נפש (שער א' סי' ז סק"ז) הוסיף על זה, "ולפי זה, גם במקום שהחולה רוצה שיתקצרו ימיו (עי' שם בצירוף), לא שייך בזה היתרא דדבר שאינו מתכוון, דסו"ס רצון התורה שלא יהיה נרצח אפילו כשמסכים לזאת".

וכבר פקיע בבתי מדרשות היסוד של זקה"ק הכת"ס זיע"א, שכידוע היה חולה כל ימיו מגיל קטן, ובמשך השנים דרש הרבה ברופאים מומחים לקיים דברי חז"ל שניתן רשות

לרופא לרפאות, והכיר אותם היטב, ועם כל זאת קבע לנו במסמרים דברים הנוקבים כל לב בשר, על הפסוק (תהילים קז כ) "ישלח דברו וירפאם וימלט משחיתותם", וביאר "כי הקב"ה באמת לא יחפוץ במות המת כי אם בשובו מדרכו וחיה, והרבה שלוחים למקום ומצווה לעבדיו הרופאים שירפאו את החולה, ואלו בחכמתם ע"י סמים שונים סמי דחיי יפעלו זאת, אבל אין בידם לרפאותו לגמרי שיהיה בריא אולם, **כי עוד נשאר הסמים המרים המזיקים להגוף בו, ואין בידם כח להעלות ארוכה לזה, כי אם יוסיפו סממנים גם מאלו לא יסולק כח המזיק.** על כן רק הקב"ה בעצמו יוכל להושיע מזה. והיינו 'ישלח דברו וירפאם' מעיקר החולי, אבל 'וימלט משחיתותם' מה שהשחיתו הרופאים, מזה ימלט הקב"ה בעצמו את החולה". עכ"ד. והוא נורא הוד למתבונן, ואין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים.

יט. הזהירות הנצרכת בהוראה בזה

צריך בהוראה בזה זהירות לשני הצדדים, שבמבוגרים מצינו שמצד אחד יש שלקחו החיסון וקיבלו תופעות לוואי חמורות, וכן יש שלקחו ועכ"ז נעשו חולים בקורונה, ומצד שני יש שלא לקחו ונכנסו לחולי הקורונה במצב חמור יותר מאלו שלקחו. וממילא אי אפשר להורות בזה בקלות הדעת. הגם שהנידון לפנינו מדובר בילדים שבחסדי שמים סכנת החולי בהם פחותה, וכמו שביארנו לעיל אות י"א.

ומעשה שהיה באחד מגדולי הפוסקים שדר בקירוב מקום למרן בעל האגרות משה זצוק"ל, והיה בקי בספרי האחרונים, ופעם אחת הגיעה שאלה מאוחר בלילה לפני מרן בעל האגרו"מ זצוק"ל על אשה שביקשו שתתרום כליה לאחותה באופן מידי, ולאחותה היה יכול להיות בזה ודאי הצלת חיים ממוות, אבל היא עצמה היתה יכולה מחמת תרומת הכליה להכנס לספק סכנת חיים. ומרן בעל האגרות משה ביקש לקרוא לאותו פוסק שיעלה אליו בדחיפות. ושאל מה דעתו בזה, ומיד הזכיר הפוסק שכתוב באחד מן האחרונים שאמנם אינה חייבת להכנס לספק סכנה כדי להציל אחותה ממיתה, אבל אם רוצה רשאית לעשות כן (ועי' לעיל אות י"ג). ואמר מרן בעל האגרות משה זצוק"ל שגם הוא רצה לומר כן אלא שחיפש לשמוע שכתוב כן באחד האחרונים שעל פיהם אנו חיים. והרים בעל האגרו"מ את הטלפון והודיע מיד את פסק ההלכה לאותה אשה. ואותו פוסק שהיה עמו ביקש לילך ולחזור לביתו. וקרא לו מרן בעל האגרות משה, ואמר לו בליבו הגדול: "אני לא מבין, איפה אתם הולכים, אנחנו ביחד הכנסנו אשה למצב של סכנה, כיצד יתכן שאתה הולך, הבה

נשב יחד ונאמר פרקי תהילים שהניתוח יצליח", וישבו והתחננו בבכיות והתפללו לפני המקום באמירת תהילים, ורק אח"כ בעל האגרו"מ נתן לאותו פוסק רשות להפטר לביתו. וזהו הלב הגדול שמונח מאחורי הקולמוס של מרן בעל האגרות משה זצוק"ל זיע"א. ויש בזה לימוד גדול לכל הנהגת הרבנות, להבין ולחשב היטב כל מה שיוצא מכל פסק ופסק שמורים לשואלים. ובפרט בנידו"ד שיש בו משום סכנת חיים, ירחם ה' עלינו שלא תצא תקלה תחת ידינו ותשרה סייעתא מלעילא בעמלינו אמן.

ב. זאת תורת העולה

א. לאחר קבלת העדויות של מומחים בכירים עולמיים המשמשים כהיום (וכן בעבר) בשטחים רבים, כולל פרופסורים בכירים מרצים באוניברסיטאות ומנהלי חברות רוקחות, רופאים מנהלי בתי חולים ומנהלי מחלקות לילדים בבתי חולים שונים, מנהלי בתי חולים לילדים בארץ ובעולם, יועצים בכירים ומלווי פרויקטים מיוחדים בממשלות ובהסתדרות הרפואית, פרופסורים חוקרים ומנהלי חברות מחקר, פרופסורים מנהלי חברות לזיהומים, רופאי משפחה ורופאי ילדים עם ותק רב ומנהלי קופות חולים שכונתיים.

יצא לנו דעת כל הפרופסורים והמומחים הבכירים, **בעד כל החיסונים הרגילים שהיו עד החיסון לקורונה**, וטוענים שהם בעצמם לקחו את כל החיסונים בעבר, וכן נתנו לכל משפחותיהם וילדיהם. וכל אחד הבהיר את דעתו באופן ברור שהוא בעד כל החיסונים כדלעיל, ויחד דאגו לראות לעשרות אלפי מקרים וילדים שיהיו מחוסנים.

ב. ברור לכל שדעת הרופאים שממליצים למנוע מלתת החיסון קורונה לילדים, **הוא דעת מומחים קונבנציונליים בלבד**, הנחשבים בעולם הרפואה הכללי כבקיאים וותיקים ובכירים בתחומיהם השונים המקצועיים, ובתוכם העומדים בדרג בינלאומי, וכמה מהם זכו מממשלות לפרסים שונים על פעילותם והצלחתם ביצור תרופות והצלת חיים. ואין מסמך זה מתייחס למעלה או לחסרון לחיוב או לשלילה לדעת הרופאים והמטפלים בשיטות הרפואה האלטרנטיביות וכדומיהם.

ג. כהיום ברור שעפ"י דעת חכמינו ז"ל קשה מאוד להגדיר שם מומחה 'המכיר את החולי' בענין חיסון קורונה לילדים, [ובודאי שאין לעסקן רפואי או לרופא משפחה או ילדים, דין 'מומחה' בזה, ודעתו אינה מעלה ומורידה כלל להלכה ולמעשה]. (עי' אות ד').

ד. גם הפרופסורים היועצים הבכירים של משרד הבריאות, מודים **שהחלטה לתת חיסון לילדים מוגדרת כ"החלטה קשה"**, היות שיש סיכון מסויים לדבריהם לכאן ולכאן. (עי' אות י"א).

ה. לדעת כל הרופאים בלי יוצא מן הכלל, **אינו דומה ואפילו במקצת, הסכנה של חולי הקורונה במבוגרים לסכנת החולי שבילדים**. ואפילו יש מן המדינות וסקרים שונים המגיעים בסייעתא דשמיא לאפס אחוז של מקרי מוות מקורונה בילדים. (עי' אות י"א).

ו. לדברי המומחים במשרד הבריאות בארץ ישראל, אחד הצדדים העיקריים לתת חיסון לצעירים הוא כדי למנוע שלא ידביקו את המבוגרים. **ומצד דין תורה הוא נחשב לחשש רחוק (או רחוק מאוד), משום שהוא מבוסס על כמה ספיקות וחששות, וקשה לקבוע מה השיעור שצריך לחשוש לחששות אלו. ולכן בודאי במקומות שגם חשש זה אינו קיים, כגון מי שמתגורר בריחוק ממבוגרים ומבעלי קבוצות סיכון, או שממילא המבוגרים מצד עצמם כבר מחוסנים ונזהרים בשמירת עצמם, אפילו לדעה הנ"ל אין די בזה כדי לחייב לתת החיסון**. (עי' אות י"ג).

ז. לדברי פרופסורים מומחים **יש אלפי מקרים של תופעות לוואי שאינם מדווחים למשרד הבריאות בארץ ישראל**. ויש תחת ידם תיעוד להנ"ל. וכן כמה רופאי משפחה בקופות חולים שכונתיים אישרו והעידו לפנינו כהנ"ל. וגם ראינו בכלי ראשון אצל שא"ב כמה מקרים חמורים של תופעות לוואי שבודאי לא מדווחים, גם אחרי החיסון השני והשלישי למבוגרים. וכן מופיעים התופעות להדיא ברשימות שבארץ ישראל ובאמריקה. (עי' אות י').

ח. בדעת הרופאים שממליצים למנוע מלתת החיסון קורונה לילדים, ישנם שלשה קבוצות, מהם משום שב ואל תעשה, היות וחוששים לסכנה בילדים (אולם אינו מוכרח שיהיה מקרים יותר חמורים מהמצויים במבוגרים). ומהם הסוברים שיש בזה סכנה של ממש, יותר מן החששות אצל המבוגרים. ומהם יש שחוששים משום כך לאסון עולמי בלתי הפיך. [ולדברי כל הרופאים הנ"ל **החששות מהתופעות לוואי אינו מוכרח שיהיו ניכרים מיד אלא לאחר זמן**]. (עי' אות ו').

ט. אין לנו בכל הנ"ל משום לקיחת אחריות לעצם נתינת או אי נתינת החיסון קורונה לילדים, ואפילו אם ההנהגה תהיה כהסוברים לתת החיסון, אך זה **ודאי שאי אפשר להכריע דין לכולם בחדא מחתא**, אלא על כל אחד לדון באופן פרטי עפ"י מומחים (ועי' לעיל סעיף ג'), ולשקול כלפי אותו ילד את כל הצדדים

והסיכונים והספיקות הנ"ל ושאר הפרמטרים. [ועכ"פ לכאורה לדעת זקה"ק החת"ס זיע"א, מי שנותן חיסון לילד, וח"ו יצא מזה תקלה, יש לצדד שחייב כפרה ותיקוני תשובה כדין רוצח, ואינו יכול לטעון קים לי כדעת המומחים האומרים שאינו סם המוות אלא סם החיים (עי' אות י"ח)].

י. כל הנ"ל נכון לחודש מרחשוון תשפ"ב, והיות שבכל עת מתווספים ומתגלים מחקרים רבים לשני הצדדים מחוקרים ומדענים רפואיים שונים ברחבי העולם, יתכן מאוד שיוכלו לדון בזה מחדש לכאן ולכאן.

ויה"ר שזכות זקני הקדושים יעמוד לנו שלא נכשל בדבר הלכה, וזכות אבות יגן עלינו ועל כל ישראל למנוע כל מחלה ומגיפה מעלינו ומעל כל בית ישראל, ונזכה לבשר ולהתבשר מאיש הפקיד על בשורות טובות אמן

הצעיר באלפי ישראל נכד רבותינו הקדושים הכת"ס והחת"ס והרעק"א זיע"א

הק' אברהם יחיאל סג"ל דייטש - אב"ד

הרב שלמה זאב קרליבך - דיין

חבר התאחדות הדיינים ליוצאי ארה"ב בא"י
וראש בית המדרש להוראה 'ועד טוב' ירושלם
ע"ש מרנא הגר"מ הלוי סאלאוויציק זללה"ה

הרב אפרים לנדי - דיין

אב"ד 'ושפטתם צדק' רמות ירושלם
רב קהילת 'אדרת אליהו' גבעת זאב
וחבר לשכת בד"ץ 'מעלה אדומים'

CONCLUSION¹

1. We heard the testimony of international senior experts who (in the past and) today hold roles in many areas, including: senior professors, university lecturers, and directors of pharmaceutical company; physicians, hospital directors, and directors of pediatric wards in various hospitals; directors of children's hospitals in Israel and worldwide; senior advisers and special projects coordinators for governments and medical associations; research professors and directors of research organizations; professors and directors of centers for infectious diseases; leading family doctors and pediatricians and directors of neighborhood medical clinics.

What emerged was that all the senior experts and professors **are in favor of all the usual vaccines up until the COVID-19 vaccine**. They state that they themselves took all their vaccines in the past and vaccinated everyone in their families, including their children. Each one made himself clear that he is in favor of all the vaccines, as stated above, and they collectively ensured tens of thousands of patients and children were vaccinated.

2. It is clear to all that the opinion of doctors who advise against giving the COVID-19 vaccine to children **is the opinion of conventional experts alone** who are considered in the general world of medicine to be leading veterans and experts in their respective professional fields, including ones with recognition on the international level. Some of them have won various prizes from governments for their activities and successes in creating cures and saving lives. **This document does not deal with the opinions of doctors and practitioners of the various types of alternative medicine.**

3. As of today, it is clear that based on *Chazal*, **it is very difficult to define an expert "who is familiar with the disease"² with respect to the COVID-19 vaccine for children**. (Certainly no medical activist, family doctor, or pediatrician has the status of an expert in this area; their opinions have no impact whatsoever on the halacha or on practice.) (See Section 4)

¹ Translated by Zerachya Shicker

² "מכיר את החולי"

4. Even the Ministry of Health's senior advising professors admit **that the decision to vaccinate children is "a difficult decision"** since there is a certain risk in either direction according to them. (See Section 11)

5. According to all physicians without exception, **the danger of COVID-19 in adults is not even slightly comparable to the danger of the disease in children.** In fact, with Hashem's help, some countries and surveys are showing zero deaths in children with the disease. (See Section 11)

6. As stated by the experts in Israel's Ministry of Health, one of the main reasons to vaccinate children is to prevent infection in the elderly. **According to Torah law, this is considered a remote (or very remote) concern** since it is predicated on several uncertainties and fears, and it is difficult to determine to what extent one must worry about these possibilities. Therefore, certainly in a situation where this concern does not exist, e.g., for someone who lives far from older people or the at-risk population, or if the older people themselves are vaccinated and careful to protect themselves, this is not enough to obligate one to get the vaccine, even according to the above rationale. (See Section 13)

7. As attested by expert professors, **there are thousands of cases of side effects not reported to the Ministry of Health** in Israel; they have documentation of this. Multiple family doctors in neighborhood clinics also confirmed this to us. We have also seen firsthand in our families cases of serious side effects which were definitely not reported, even after the second and third doses for adults. These occurrences are clearly recorded in Israel and America. (See Section 10)

8. Doctors recommending not to vaccinate children against COVID-19 fall into three categories. One group says inaction is preferable for fear of a potential risk to children (but not necessarily that there will be more severe cases in children than in adults); another thinks there is a real danger to children, greater than the risk to adults; and a third fears an irreversible global disaster. (According to all these doctors, **potential complications from side effects may only present themselves after some time; they would not necessarily appear right away.**) (See Section 6)

9. We are not coming with all the above information to take responsibility for giving or not giving the COVID-19 vaccine to children. Even if the general conduct follows those in favor of giving the vaccine, **one sweeping rule certainly cannot be given for everyone;** each person must consider his specific circumstances based on expert opinions (see above, paragraph 3) and weigh for each child all the aforementioned factors, risks, and doubts, as

well as any other considerations. (In any event, it would seem according to the opinion of the Chasam Sofer, that if someone were to vaccinate a child and, *chas v'shalom*, it were to lead to a mishap, the person should need to achieve atonement and perform the teshuva process like a murderer. He cannot claim "I went with the opinion of the experts who say it is a life-preserving substance, not a deadly poison." [See Section 18])

10. All the above is accurate as of Cheshvan 5782.³ Being that many new studies are constantly coming out on both sides from various researchers and medical scientists throughout the world, it is very possible they will analyze this anew from one angle or another.

Harav Avrohom Yechial Deutsch - Av Beit Din

Dean of the Ksav Sofer Research Institute

Harav Efrayim Landy - Dayan

Av Beit Din of "Ushfat'tem Tzedek"
Ramot, Yerushalayim

Rav of Kehillas Aderes Eliyahu, Givat Zev

Member of the Maale Adumim Beit Din

Harav Shlomo Zev Carlebach - Dayan

Member of the Federation of Dayanim for
American Emigrants in Israel

Dean of the Rav Moshe Soloveitchik
Beis Medrash l'Hora'ah,
Yerushalayim

³ Roughly equivalent with October 2021

ודרשת
וחקרת

נספחים

וזאת למודעי:

כי הדברים המובאים להלן, נערכו מתוך סרטי הקלטה, גליונות, שיעורים
ואגרות רבינו בעל ה'עץ ארז' שליט"א, שנאמרו ונכתבו לעיונא בעלמא
גרידא, ופשיטא שאין להורות מהם הלכה כלל. כמו כן, אם ימצא טעות או
חוסר הבנה, איתנו תלון משוגתינו.

העורכים

תוכן הנספחים

- א סימן א
כח הרופאים בקביעת שם "בעל מום" באדם
- ב סימן ב
פסקי הוד כבוד מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל
- ג נספח ג
בענין ביקור אשה אצל רופא מומחה
- ד סימן ד
דיני הרחקות באשה חולה בעת נדותה
- ה סימן ה
כז בגדר הנאמנות בישראל נכנס ויוצא
- ו סימן ו
לה דין הפלה בעובר עם מוח שלם בלא גולגולת
- ז סימן ז
מז בגדר האיסור דהוצאת ז"ל ובגדרי המצוה דפרו ורבו
- ח סימן ח
נה בענין היתר לבישת מסיכה בשבת
- ט סימן ט
נט בגדר קביעת שם ציבור ומקום על פי גויים

סימן י' עג

מתוך פסקי הטרגדיה

סימן יא פד

בענין חבלה דאב בבנו שלא לצורך

סימן יב פה

בענין תקנת בית דינו של היעב"ץ החת"ס והכת"ס להעמיד שני
מוהלים בעת המילה

סימן יג צב

משא ומתן בהוראות הרבנים והרופאים בענייני הקורונה בשנת
תש"פ

סימן יד קי

בענין כפיה על חיסון קורונה לילדים במוסדות החינוך

סימן טו קיד

דעת הרופאים בענייני הקורונה בשנת התש"פ

סימן טז קיט

שו"ת בדעת הרופאים בעד החיסונים לילדים, מרחשון התשפ"ב

סימן א

בח הרופאים בקביעת שם "בעל מום" באדם

בקבלת עדות אות א' הבאנו יסוד מרן הגרי"ז מבריסק זללה"ה בחילוק קביעת שם מום באדם ובהמה, שבעוד בבהמה רק דיני התורה קובעים, אולם באדם דברי הרופאים המומחים הם הקובעים בזה, ולהלן מובאים הדברים בהרחבה לגבי כמה עניינים (עי' אותיות ג'-ה'-י'-ב'-י"ג).

בדין תמימים במתנות כהונה

קצוע להקדישן ונפדו, חייצין צמתנות, ואם קדם מום עובר להקדישן או שהקדישן תמימים ואח"כ נולד זהם מום ונפדו, הרי אלו פטורין מן המתנות, ע"כ.

ויש להתבונן בכל עיקר דבריו, ראשית מה טעם שינה הסדר, דצמשתינו שנינו 'כל שקדם הקדשן את מומן או מום עובר', ואילו הרמז"ס פתח צמוס עובר להקדישן, ואח"כ כתב דינא דהקדישן תמימים. ועוד ל"צ צמה ששינה הלשון וכתב 'שהקדישן תמימים', ומה טעם לא ניחא ליה צלשון המשנה 'קדם הקדישן את מומן', דצשמעתין לא מלינו זכר ל'הקדישן תמימים'. וצפשטא נאמר דמוס עובר הוי כתמים, שאין לנו צו נפקותא, ואכן כך מורה לשון רש"י

א

חולין ק"ל ע"א, כל הקדשים שקדם מום קצוע להקדשן ונפדו חייצין צכורה וצמתנות וכו', כל שקדם הקדשן את מומן או מום עובר קודם להקדשן ולאחר מכאן נולד להם מום קצוע ונפדו, פטורין מן הצכורה ומן המתנות ואינן יוצאין לחולין להגזז ולהעצד, ע"כ. וכן שנינו גם צכורות (דף יד, א) כל הקדשים שקדם מום קצוע להקדשן ונפדו, חייצין צכורה וצמתנות ויוצאין לחולין ליגזז וליעצד וכו' וכל שקדם הקדשן את מומן או מום עובר להקדשן ולאחר מכאן נולד להן מום קצוע ונפדו, פטורין מן הצכורה ומן המתנות ואינן יוצאין לחולין וכו'.

ופסק ליה הרמז"ס (פ"ט מביכורים ה"ב) ז"ל, כל הקדשים שקדם מום

בסוגיין שכתב 'דמוס עובר כמאן דליתא דמי', אולם מדברי הרמב"ם מצואר שחילק בזה לתלת, 'מוס קצוע', 'מוס עובר' ו'תמים', וכפי שיצואר.

דהנה באמת בעיקר דברי רש"י, צריך לידע מהו עניינו של מוס עובר דחשוב כמי שאינו, שהרי מוס לפנינו וכייל נחשזנו כמי שאינו, וקשה. וצבורות שם הוסיף רש"י וז"ל, מוס עובר כמאן דליתא דמי וחלה עליהן קדושה, עכ"ל. נמצינו למדים כי רק לענין עשיית והחלת הקדושה חשיב כמאן דליתא, אצל לעולם לענין עולם המוס ודאי אין לומר דחשיב כמי שאינו, דהלל הוא קיים לפנינו ממש, וכמו כן נאמר אף לענין שאר דינים שאינם מעיקר דין ההקדש, שאף לגביהם לא נאמר דחשיב כמאן דליתא.

ב

אבן נראה בזה יסוד נורא בדעת הרמב"ם, דאף לענין החלת הקדושה, מ"מ אכתי תמימים לא הויא, משום דתמימים דאמר רחמנא היינו דלית ביה אף מוס כל דהוא, הגם דאכתי לא חייל בה תורת 'צעל מוס' מ"מ 'תמים' לא הויא, וכהנ"ל.

ובן יש לנו ללמוד מדברי הרמב"ם (פ"ב מאיסורי מזבח הי"א) שכתב ז"ל, נשחטה ונמנאת טריפה הרי זו תנא לבית השריפה, וכן אם נמנא אחד מאיצריה הפנימיין חסר אע"פ שאינה טריפה, כגון שנמנאת בכוליא אחת או שניטל הטחול הרי זו אסורה למזבח ותרשרף, לא

מפני שהיא צעלת מוס שאין חסרון שצפנים מוס, אלא מפני שאין מקריצין חסר כלל, שנאמר תמימים יהיו לכם, וכל היתר כחסר, לפיכך אם נמנא שם שלש כוליות או שני טחולים פסולה, עכ"ל. הרי בזה ג' דרגין, א' צעלת מוס, ב' שאינה צעלת מוס (ובכלל זה מוס עובר), ג' תמים, וצוודאי שייך מנצ דנפיק מכלל 'צעל מוס' ולכלל 'תמים' לא אחיא.

וברעת רש"י יש מקום רצ לומר דכל מאי דאמרין דמוס עובר חשיב כמאן דליתיה, אינו אלא כלפי עיקר דין החלת ועשיית הקדושה, וכפי שנתצאר, דאינה חשובה כצעלת מוס. אולם כאשר נצא לדון לענין קיום דינא ד'תמימים יהיו לכם', אפשר דאף מוס עובר לא הוה בכלל.

נמצא דלדברינו אחי שפיר היטב מה שדקדק הרמב"ם בלשונו 'הקדישן תמימים', וכן נתצאר מה טעם שינה מסדר המשנה, וכתב 'אם קדם מוס עובר להקדישן או שהקדישן תמימים', דדין ה'תמים' קוצע דינים חדשים שאינם שייכים צמוס עובר, ד'מוס עובר' הגדרתו 'שאינו צעל מוס', משא"כ דין 'תמים', ושניהם אינם שייכים כלל לפרשת 'מוס קצוע' דהוא מופקע מהלכות הקדושה מנצ עזמותו, וכהנ"ל.

ג

והנה ברמב"ם (פ"ז מביאת מקדש) מנה צפרטות כל מומי האדם והצהמה דמניינס חמישים. וצרפ"ח מציאת מקדש הוסיף עוד תשעים מומין מיוחדים

עתה אינה צעלת מוס קבוע, רק שלפי מראה עיניו עתיד להיות קבוע, והנה כיון דעתה ראויה היא להקרצה, דהשתא אין זה מוס קבוע, צפשיטות אין לפוסלה מטעם 'צעלת מוס' לענין הקרצה, ול"עא.

ובמך לדברינו צדצרי זקני מרנא החתם סופר צתשוצותיו (יו"ד סימן רנו) דכל צהמה שעמידה להטרף, חשיצא כזר עתה כטריפה, וז"ל שם, נלע"ד דהתם פליגי בכל העומד לזרוק והעומד לשרוף והעומד לתלוש, דהני כולהי מחוסרי מעשה ופליגי ציה תנאי, אצל הכא הענין צטצע הוא כך, ודומה לכל העמיד לטרוף כטרוף דמי, משום שכזר החל הנגף המכה שקוער והולך עד שעמיד להטרף, עכ"ד. והיינו כפי מה שנתצאר דיתכן ד'תמים' לא הוי אף כאשר עתה אינה צעלת מוס, ומהאי טעמא שם טריפה עליו.

לאדם. ועוד כתב הרמב"ם לענין מומי הצהמה צפ"י משחיטה הי"ג ז"ל, וכן אלו שמנו ואמרו שהן טריפה, אף על פי שיראה צדרכי הרפואה צבידינו שמקצתן אינן ממייתין, ואפשר שתחיה מהן, אין לך אלא מה שמנו חכמים, שנאמר על פי התורה אשר יורוך, עכ"ל. ושמעתי צזה ממורי מרן הגרמ"ד מצריסק זללה"ה צשם מרן רבינו הרצ זללה"ה שייסד צזה, דחלוק מוס הצהמה ממוס דאדם, דמוס צהמה נקצע צהיות צהו התואר ד'צעלת מוס', ושם זה גופא הוא הפוסלה, אפילו אם עפ"י דרכי הרפואה קצעו הרופאים שיכולה לחיות עוד צבות צשנים. אולם דיני הטריפות האמורים צאדם אינו כן, אלא אפילו אם שם טריפה עליו, הלכות טריפה לא ינהגו צו, דזהו מיתלי תלי צדעת הרופאים, ע"כ שמעתי.

מעשה יש להתצונן צאופן שיצוא הכהן לצדוק המומין, ואמר שהצהמה

א. ובפרט לפי מה שנתבאר לעיל בדעת רש"י, דהיינו טעמא שמוס עובר חשיב 'כמאן דליתיה', כיון שלמחר כבר לא תהא בעלת מוס, כמו"כ הדין נותן בנידו"ד, דכאשר עתה אין בה מוס קבוע, אלא שידוע שלימים יהא מוס קבוע, דנחשוב המוס שיבוא כמאן דאיתא עתה לפנינו. אך לדברינו הביאור בזה, דכלפי דין הקרבה לעולם אמרי' כמאן דליתיה דמי, דמוס שעדיין אינו קבוע – מותר בהקרבה. אך מיהא כלפי דין תמימים שנאמר לענין החלת הקדושה, חלוק הוא ביסודו, דמוס עובר כבר נפק מכלל תמימים, אבל בנידון דידן לענין הקרבה, דאותה הבהמה עתה אין בה מוס, אלא שעמיד ליפול בה מוס, כהאי גוונא שפיר הוה בכלל דינא ד'תמימים', דמ"מ עתה 'תמים' לפנינו, ודוק.

ויעוי' בפסקי הו"כ מרן רבינו הגרי"ש זללה"ה שנדפס בס' מפומייהו דרבנן עמ"ס חולין (בחלק 'חבורת וואבילניק') בעדי קידושין שהוצאו כליותיו של העד, ויל"ע אם הדברים עולים בקנה אחד עם דברי מרן הרב זללה"ה.